

**Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету**

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІАГНОСТИКИ КРИЗОВОГО
СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА**

(на матеріалах ТОВ «Аутомобіль Електрик Україна»)

Студентки 2 курсу заочної форми
навчання спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
спеціалізації «Державні фінанси»

_____

Мартикян
Наталія
Романівна

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

_____

Чичун
Валентина
Андріївна

Завідувач кафедри:
д.е.н., професор

_____

Чорновол
Алла
Олегівна

Чернівці 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ КРИЗОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Циклічність економічного розвитку підприємств	6
1.2. Види економічних криз та їх прояв у діяльності підприємств	9
1.3. Вплив кризових явищ на фінансовий стан підприємства	14
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «АУТОМОТІВ ЕЛЕКТРИК УКРАЇНА» ЗА 2019-2021 РОКИ	20
2.1. Аналіз динаміки активів та пасивів підприємства	20
2.2. Аналіз ділової активності та платоспроможності підприємства	28
2.3. Аналіз ефективності діяльності підприємства	33
Висновки до розділу 2	41
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	42
3.1. Рекомендації щодо проведення антикризової діагностики фінансово-економічного стану підприємства	42
3.2. Визначення масштабу кризи при формуванні антикризової фінансової програми управління підприємством	48
3.3. Резерви покращення фінансово-економічного стану підприємства	52
Висновки до розділу 3	57
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. За період незалежності управління підприємством поступово від централізованого управління переходило до управління, яке повинно враховувати вплив зовнішнього середовища на підприємства, змушуючи їх динамічно функціонувати і пристосовуватися до "капризів" зовнішнього впливу та високого ступеня невизначеності розвитку.

В даний час поступово сформувалася система поглядів на те, як необхідно діяти в передкризових ситуаціях. Зараз у діях ведучих фірм усе більш виразно вимальовується стратегія попередження прояву кризових процесів.

Дійсно, набагато розумніше передбачити кризу і ввести в поведінку системи такі нововведення чи альтернативи, що згладять негативні моменти для того, щоб стабільний розвиток не перетерпів значних порушень.

Керівнику підприємства, фінансовому менеджеру необхідно вміти передбачати причини і джерела виникнення проблемних ситуацій і мати про запас заздалегідь спроектований механізм їхнього розв'язання для того, щоб наявними ресурсами і можливостями можна було, якщо і не досягати поставленої мети, то хоча б не мати збитків.

У даний час більшість організацій про стійкість розвитку можуть поки лише мріяти. Фінансовий менеджер повинен вирішувати питання не тільки ті, котрі дозволяють вижити фірмі в існуючих екстремальних умовах, але й ті проблеми й умови, що дають можливість дивитися на майбутнє більш оптимістичніше і планувати свою роботу, спрямовану на стійкий розвиток підприємства в перспективі.

Питаннями циклічності розвитку економіки та підприємств тривалий час займалися: Туган-Барановський М., Муглер Е., Кондратьєв Н., Кейнс Дж., Шумпетер І., питаннями діагностики кризових явищ та загрози банкрутства Василенко В., Бланк І., Картюхова Н., Ковальов В., Лігоненко Л., Поддєрьогін А., Сайфулін Р., Савчук В., Шеремет А..

Метою дослідження є визначенні теоретичних засад діагностики кризового стану та циклічності розвитку підприємства, проведення аналізу фінансового стану підприємства та розробки шляхів вдосконалення діагностики кризового стану та пошуку резервів покращення фінансового стану підприємства.

Завданнями випускної кваліфікаційної роботи є:

- теоретичне висвітлення циклічності розвитку підприємства, видів криз, причин та наслідків їх виникнення;
- проведення аналізу фінансового стану підприємства;
- вдосконалення діагностики кризового стану з метою запобігання банкрутству підприємства.

Об'єктом дослідження є фінансове управління підприємством.

Предметом дослідження є діагностика кризового стану та загрози банкрутства підприємства.

Методи дослідження. При проведенні дослідження випускної кваліфікаційної роботи використано загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання: історичний та аналітичний, узагальнення та групування, графічний, аналізу та синтезу, табличний і графічний тощо.

Інформаційну базу дослідження формують періодичні публікації провідних вітчизняних та зарубіжних економістів, сучасних літературних джерел по проблемах управління формування виручки від реалізації продукції, праці практиків фінансово-економічної справи, законодавчі та нормативні акти, закони та декрети Уряду України, статистично-звітна документація, внутрішня бухгалтерська та статистична звітність підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів випускної кваліфікаційної роботи полягає в удосконаленні напрямків систематизації доцільністю реалізації ситуаційного підходу в управлінні виробничим процесом і необхідністю удосконалювання механізму діагностики кризового стану та попередження загрози банкрутства підприємства.

Рекомендації щодо фінансового планування та розробки стратегії запобігання банкрутству підприємства знайдуть практичне втілення у діяльності досліджуваного підприємства.

Публікації. Основні положення та результати випускної кваліфікаційної роботи відображені у збірнику тез доповідей студентської Інтернет-конференції «Фінансово-економічний розвиток регіонів: виклики воєнного стану та поствоєнні перспективи».

Обсяг та структура випускної кваліфікаційної роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 67 сторінок, основний зміст роботи викладено на 62 сторінках, список використаних джерел включає 51 найменувань на 5 сторінках. Випускна кваліфікаційна робота містить 10 таблиць та 15 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ КРИЗОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Циклічність економічного розвитку підприємства

Концепція циклічності розвитку економічних систем належить до фундаментальних складових категоріального апарату економічної теорії, яка вже понад сто років посідає одне з центральних місць у дослідженнях різних наукових шкіл та напрямів економічної науки. Парадигма циклічності змін сукупного попиту та пропозиції, обсягу виробництва та доходу i , відповідно, стану економіки, є основою теорії економічних циклів та економічної кон'юнктури, яку досліджували такі видатні вчені економісти, як М.І.Туган-Барановський [28,29], Н.Д.Кондратьєв [17], К.Маркс [20], Дж.М.Кейнс [15]. Й.Шумпетер [41], М.Фрідмен [37]. Практично жодне глибоке сучасне дослідження економічних процесів не залишає поза увагою теорію циклічності та явища, які вона пояснює.

Існує і психологічна теорія криз. На думку І. Шумпетера [48], кожній фазі властива своя психологічна картина, що формує відношення до інвестицій. «Мінливі ситуації» формують нерівномірність інвестиційного циклу. І. Шумпетер запропонував теорію нововведень, що пояснює цикл використанням у виробництві важливих нововведень. Відповідно до сучасних представлень, економічна динаміка макросистеми являє собою циклічний процес, що має складну структуру. Цей процес є результатом накладення циклів різного характеру.

Класичний цикл суспільного відтворення складається з чотирьох фаз [3, с.30]: криза (спад); депресія (стагнація); фаза поживлення, відновлення; підйом (бум).

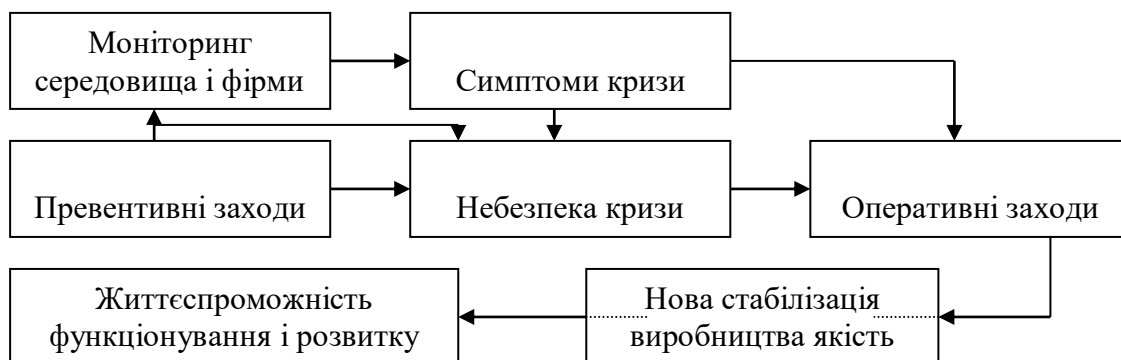
Велику увагу в сучасних умовах учені приділяють теорії "довгих хвиль" Н. Д. Кондратьєва. Ще в ХХ-і роки, вивчаючи питання динаміки господарської кон'юнктури у СРСР Н. Д. Кондратьєв проводив економічні зіставлення ряду показників, що характеризують розвиток нашої економіки, з динамікою світового

капіталістичного господарства. Дослідження привели його до вироблення концепції "довгих хвиль" капіталістичного відтворення. Узагальнивши величезний статистичний матеріал, Н. Д. Кондратьєв довів, що поряд з відомими малими циклами капіталістичного відтворення (тривалістю 8-10 років) існують великі відтворювальні цикли середньою тривалістю 48-55 років. У цих циклах Н. Д. Кондратьєв виділив дві фази чи дві хвилі, - підвищу- вальну і понижуючу.

Процес розвитку підприємства розглядається як результат суперкомпозиції довгих циклів, основою якої є інвестиційна діяльність, та коротких - операційних циклів [31,с.40]. Визнано, що оптимальна узгодженість сумісного проходження циклів різного характеру та їх збалансоване включення до єдиного процесу визначають можливості підтримки динамічної рівноваги мікроекономічної системи та забезпечення її стійкого економічного розвитку.

І. Коротков вважає [3, с.10], що кожне підприємство має дві тенденції свого існування : функціонування і розвиток. Функціонування – це підтримка життєдіяльності, збереження функцій, що визначають її цілісність, якісну визначеність сутнісні характеристики. Розвиток – це придбання нової якості, що змінює життєдіяльність в умовах середовища, що змінюється.

Функціонування і розвиток найтіснішим чином пов'язані між собою. Вони відбиває діалектичну єдність основних тенденцій соціально-економічної системи. Цей зв'язок можна бачити в її характеристиках і показниках (рис.1.1).

Рис. 1.1. Виникнення небезпеки кризи у соціально-економічній системі

Функціонування соціально-економічної системи (організації) характеризує обов'язкову наявність предмету праці, засобів праці і працівника, що здійснює трудову діяльність.

Взявши за основу ідею Л. Гріннера, про "цикл розвитку підприємства", який характеризує період зміни якісних характеристик процесу функціонування підприємства. Ми погоджуємося з думкою Л. О. Лігоненко [19], що цикл розвитку підприємства складається з таких основних стадій: стадія підйому; стадія гальмування розвитку; стадія кризи; стадія пожвавлення.

Лігоненко Л. О. вважає [13], що підприємство функціонує у постійному самопереборенні. Протягом певного часу самопереборення досягає успіху, відновлювальні процеси та необхідні пропорції підтримуються у визначених межах або з незначними відхиленнями. Це свідчить, що механізми підтримки адаптивності, гнучкості та сталості, які забезпечують повернення системи або до попереднього стану рівноваги, або до нового рівноважного стану, залишаються непошкодженими. Але з часом безладдя посилюється, суперечності накопичуються, внутрішній механізм та сили саморегуляції слабкішають, і система втрачає можливість самостійного повернення до стану рівноваги.

Кризові явища у діяльності підприємства є моментом різкого загострення суперечностей, які виникають у процесі взаємодії окремих елементів мікроекономічної системи між собою та із зовнішнім оточенням. На рівні підприємства такі суперечності виникають між: кількісними та якісними характеристиками продукції (товарів, послуг) та відповідними характеристиками ринкового попиту; можливою та необхідною виробничою потужністю підприємства; необхідним обсягом ресурсів, що споживає підприємство та можливістю їх залучення, цінами пропозиції та попиту на них; ринковою вартістю продукції та обсягом витрат, які виникають у процесі виробництва та мають бути компенсовані за рахунок отриманого доходу; між фактичним та плановим розподілом прибутку підприємства.

Кожен "параметр життєздатності" залежить від великої кількості показників-індикаторів, що створюють передумови для підтримки життєздатно-

сті, синтезує результати певної сукупності бізнес-процесів, що відбуваються на підприємстві. Наслідком порушення життєздатності підприємства, проявом якого є недотримання певних параметрів життєздатності або погіршення показників індикаторів життєздатності, є виникнення спочатку окремих кризових явищ, а потім (у міру їх накопичення) кризового стану підприємства як мікроекономічної системи.

Отже, переборення кризи дає можливість продовжити життєдіяльність підприємства, забезпечити його відродження на тому ж або вищому рівні організації та ефективності. Порушення циклічності (невиведення підприємства з кризового стану зумовлює припинення його діяльності як суб'єкта господарювання).

Виходячи з вищевикладеного, ми вважаємо, що криза – це переламний момент у розвитку підприємства, що дає простір новому витку економічних змін у майбутньому.

1.2. Види економічних криз та їх прояв в діяльності підприємств.

Практика показує, що кризи неоднакові не тільки із своїх причин і наслідків, але і за самою своєю суттю. Необхідність у розгалуженій класифікації криз пов'язана з диференціацією засобів і способів управління ними. Якщо є типологія і розуміння характеру кризи, з'являються можливості зниження її гостроти, скорочення часу і забезпечення безболісності протікання.

Лігоненко Л.О. [13] виділяє такі локальні сегменти прояву кризових явищ, як: криза збуту, викликана невідповідністю обсягу і структури реалізації товарів до обсягу і структури попиту покупців; криза діяльності, пов'язана зі скороченням або захопленням конкурентами стратегічної зони господарювання; фінансова криза; криза менеджменту; криза організаційної структури управління підприємством; криза платоспроможності.

Цикл і кризи - результат особливостей внутрішнього розвитку кожної країни.

Кризи бувають регулярні (циклічні) чи періодичні, котрі повторюються з визначеною закономірністю, і нерегулярні. Регулярні кризи надвиробництва дають початок новому циклу, у ході якого економіка послідовно проходить чотири фази, і підготовляє базу для наступної кризи. Вони характеризуються тим, що охоплюють усі сфери економіки, досягаючи великої глибини і тривалості. До нерегулярних економічних криз відносяться проміжні, часткові, галузеві і структурні. Проміжна криза не дає початку новому циклу, а перериває на визначений час плин фази чи підйому поживлення. Він менш глибокий і менш тривалий за періодичністю.

Галузева криза охоплює одну із галузей національної економіки. Приводом для цього можуть послужити самі різноманітні причини, у тому числі: диспропорції у розвитку галузі, структурна перебудова, надвиробництво. Такі кризи бувають національними і міжнародними.

Структурна криза є порушенням закону пропорційного розвитку суспільного виробництва. Це виявляється у серйозних диспропорціях між галузями, з одного боку, і випуском найважливіших видів продукції у натуральному виразі, необхідних для збалансованого розвитку, з іншої.

За проблематикою можна виділити макро- і мікрокризи. Макрокризі властиві досить великі обсяги і масштаби проблематики. Мікрокриза охоплює тільки окрему проблему чи групу проблем.

Особливістю кризи є те, що вона, будучи навіть локальною чи мікрокризою, як ланцюгова реакція, може поширюватися на всю систему чи всю проблематику розвитку, тому що в системі існує органічна взаємодія усіх елементів, і проблеми не зважуються окремо. Але це виникає тоді, коли немає управління кризовими ситуаціями, немає заходів локалізації кризи і зниження її гостроти чи навпаки, коли здійснюється обмірювана мотивація розвитку кризи.

За структурою відносин у соціально-економічній системі диференціації проблематики її розвитку можна виділити окремі групи економічних, соціальних, організаційних, психологічних, технологічних криз.

Економічні кризи відбивають гострі протиріччя в економіці країни чи економічному стані окремого підприємства, фірми. Це кризи виробництва і реалізації товару, взаємин економічних агентів, кризи неплатежів, втрати конкурентних переваг, банкрутства й інших.

У групі економічних криз окремо можна виділити фінансові кризи. Вони характеризують протиріччя в стані фінансової системи чи фінансових можливостях фірми. Це кризи грошового вираження економічних процесів.

Соціальні кризи виникають при загостренні протиріч чи зіткненні інтересів різних соціальних груп чи утворень працівників і роботодавців, профспілок і підприємців працівників різних професій, персоналу і менеджерів та ін. Часто соціальні кризи є продовженням і доповненням криз економічних, хоча можуть виникати і самі по собі, наприклад, з приводу стилю управління, невдоволення умовами праці, відносин, з патріотичних почуттів.

Політична криза - це криза у політичному устрої суспільства, криза влади, криза реалізації інтересів різних соціальних груп, класів в управлінні суспільством. Організаційні кризи виявляються як кризи поділу й інтеграції діяльності, розподілу функцій, регламентації діяльності окремих підрозділів, як відділення адміністративних одиниць, регіонів, філій чи дочірніх фірм, проявляються у конфліктах, у виникненні плутанини, безвідповідальності, складності контролю й ін., що буває при надмірному чи швидкому рості соціально-економічної системи, зміні умов її функціонування і розвитку, помилках при частковій реконструкції організації чи організаційній перестраховці, що народжує бюрократичні тенденції. Організаційна криза виявляється часто як параліч організаційної діяльності. Однією з його форм є її непомірна бюрократизація.

Психологічні кризи також нерідкі у сучасних умовах соціально-економічного розвитку. Це кризи у соціально-психологічному кліматі суспільства, колективу підприємства чи окремої групи співробітників.

Технологічна криза виникає як криза нових технологічних ідей в умовах явно вираженої потреби у нових технологіях.

Кризи також можуть бути передбачуваними (закономірними) і несподіваними (випадковими). Передбачувані кризи настають як етап розвитку, вони можуть прогнозуватися і викликаються об'єктивними причинами нагромадження факторів, пов'язані з виникненням кризи можуть бути потреби реструктуризації виробництва, зміна структури інтересів під впливом науково-технічного прогресу. Несподівані кризи часто бувають чи результатом грубих помилок в управлінні, чи яких-небудь природних явищ, чи економічній залежності, що сприяє розширенню і поширенню локальних криз.

Існують також кризи явні і латентні (сховані). Перші протікають помітно і легко виявляються. Другі є схованими, протікають відносно непомітно і тому найбільш небезпечні.

Кризи бувають глибокими і легкими. Глибокі, гострі кризи часто ведуть до руйнування різних структур соціально-економічної системи. Вони протікають складно і нерівномірно, часто акумулюють у собі безліч протиріч, зав'язують їх у заплутаний клубок. Легкі, м'які кризи протікають більш послідовно і безболісно. Їх можна передбачати, ними легше управляти.

Уся сукупність можливих криз поділяється також на групи криз, затяжних і короткочасних. Фактор часу у кризових ситуаціях відіграє важливу роль. Затяжні кризи, як правило, проходять болісно і складно. Вони часто є наслідком невміння управляти кризовими ситуаціями, нерозумінням суті і характеру кризи її причин і можливих наслідків.

Поддєрьогін А.М. визначає 3 види кризи [35, с.313]: стратегічна криза (коли на підприємстві зруйновано виробничий потенціал та бракує довгострокових факторів успіху); криза прибутковості (перманентні збитки “з’їдають” власний капітал, і це призводить до незадовільної структури балансу); криза ліквідності (коли підприємство є неплатоспроможним або існує реальна загроза втрати платоспроможності).

Між цими видами кризи існують тісні причинно-наслідкові зв'язки: стратегічна криза спричинює кризу прибутковості, яка, у свою чергу, призводить до неліквідності підприємства. Зумовлене зовнішніми та внутрішніми факторами

зменшення обсягів реалізації продукції призводить, з одного боку - до зниження прибутковості та до збитковості, а з іншого - до зниження рівня ліквідності та платоспроможності. Закономірним результатом розвитку симптомів фінансової кризи є надмірна кредиторська заборгованість, неплатоспроможність та банкрутство підприємства.

У діяльності підприємств у сучасних умовах мають місце такі стадії кризи:

1. Прихована криза проявляється у зниженні ефективності діяльності підприємства, зниженні показників прибутковості обороту та капіталу, уповільненні операційного та фінансового циклу підприємства, його тривалості, у появі збитків за результатами фінансово-господарської діяльності.

2. Криза платоспроможності Характерними ознаками цієї фази кризи є періодичний та все триваліший дефіцит грошових коштів підприємства для виконання ним своїх зобов'язань та фінансування своєї поточної діяльності, неплатоспроможності: затримка у часі здійснення поточних платежів, сплата економічних санкцій (штрафів, пені) за несвоєчасну сплату, появою простроченої кредиторської заборгованості та непогашених кредитів і позик.

3. Криза розрахунків по боргах характеризує фінансову неспроможність: підприємство не може задовольнити вимоги своїх кредиторів протягом певного, що спонукає кредиторів до судового захисту своїх прав шляхом порушення справи про банкрутство суб'єкта підприємницької діяльності [34, с.97].

Отже, розв'язання накопичених суперечностей можливо лише на підґрунті кардинального перегляду усіх фундаментальних засад ведення бізнесу, координації стратегічного бачення місії та змісту діяльності підприємства, що зумовить перехід системи до нового стану рівноваги, яка є необхідною передумовою для її подальшого розвитку. Враховуючи вищенаведене, подолання кризи не може здійснюватися автоматично, воно має бути організовано органом управління підприємством. Це обумовлює потребу в - антикризовому управлінні, при цьому фахівці первинної ланки економіки повинні опанувати її теоретичними засадами та практичним інструментарієм, контрольними положеннями механізму розгортання кризи на рівні окремого підприємства.

1.3 Вплив кризових явищ на фінансовий стан підприємства

Криза у діяльності мікроекономічної системи, як і на макрорівні, не виникає спонтанно, вона має свої причини та зовнішні прояви. Причина появи кризових явищ у діяльності суб'єктів господарювання, як і на макрорівні, прихована в самому ринковому господарстві, викликана постійною зміною ринкових орієнтацій споживачів, невизначеністю економічної поведінки контрагентів підприємства, необхідністю постійного коригування основних елементів та функціональних підсистем самого підприємства з метою забезпечення адекватності вхідним та вихідним параметрам розвитку системи в цілому. Суттєвим фактором є несприятливий вплив зовнішнього оточення.

Можливість системної та локальних криз пояснюється зміною обсягів діяльності підприємства в умовах ринкової невизначеності, асинхронністю появи та визрівання окремих внутрішніх суперечностей системи. У будь-який період свого існування стан економічної системи може розглядатися як суперкомпозиція циклів розвитку її окремих внутрішніх компонентів, оскільки окремі функціональні інваріанти системи знаходяться на різних етапах циклу та розвиваються в різних напрямках.

Причини криз, що виникають на підприємствах, можуть бути різними. Вони поділяються на об'єктивні, пов'язані з циклічними потребами модернізації і реструктуризації підприємств, а також з несприятливими впливами зовнішнього середовища організацій і суб'єктивні, що відбивають помилки і волюнтаризм в управлінні. Причини криз можуть носити також природний характер що відбивають явища клімату, землетрусу, повені й інші катаклізми природної властивості. А можуть носити і техногенний відбиток, пов'язаний з діяльністю людини.

Більшість економістів, що розглядають процеси розвитку кризової ситуації, розділяють фактори, що сприяють виникненню кризи на підприємстві, на зовнішні і внутрішні (Рис. 1.2). Це можна побачити в роботах Г. В. Чонаєвої, С. Г. Беляєва і В. І Кошкіна; В. В. Бандуріна і В. Е. Ларицького, Д. В. Рожева та ін.

При цьому вказується, що співвідношення між впливом внутрішніх і зовнішніх факторів на діяльність зарубіжних і вітчизняних підприємств різне. Так, за наявними оцінками, 2/3 банкрутств у західних країнах обумовлено внутрішніми причинами і лише 1/3 - зовнішніми. В Україні ситуація протилежна - 2/3 фінансових труднощів вітчизняних підприємств обумовлено міжнародними і загально-національними факторами ризику. На думку автора даного дослідження, в період стійкого розвитку вітчизняної ринкової економіки можна говорити про збалансованість впливу даних груп факторів. Економічну обстановку на підприємстві багато в чому визначає сукупність зовнішніх факторів, але при цьому вплив загального стану економіки на окрему організацію в значній мірі залежить від специфіки самого підприємства, виду його діяльності, обраної стратегії розвитку і тактики її здійснення.

До факторів зовнішнього середовища відносяться:

1. Міжнародні фактори. Дані фактори складаються під впливом причин загальноекономічного характеру: несприятливий стан світової фінансової системи; нестабільність міжнародної торгівлі; висока міжнародна конкуренція.

2. Національні фактори визначають принципи внутрішньої державної політики, традицій, які склалися, і веденні господарської діяльності, що виявляються у звичках, розмірі і структурі потреб населення, рівні платоспроможного попиту.

3. Ринкові фактори. Як видно на рисунку 1.2, число факторів даної групи переважає серед зовнішніх параметрів. На наш погляд, вплив міжнародних факторів на ефективність діяльності підприємства є побічним, крім того, використовуючи такі ринкові інструменти, як фінансовий, кредитний і податковий, держава має можливість управляти силою їх впливу. Крім перерахованих важелів державного впливу на діяльність підприємства впливають такі ринкові фактори, як внутрішня конкуренція, взаємини з контрагентами, досягнутий у галузі рівень розвитку техніки і технологій, а також структура розподілення інвестиційних ресурсів по галузях національної економіки. У ролі

одного з ключових ринкових факторів кризової ситуації у сучасній літературі виділяють так звані «технологічні розриви» пов'язані з технологічним прогресом, котрі представляють собою великі науково-технічні діяльні вітчизняних організацій є фінансова, кредитна і фіскальна політика держави.

Залежно від особливостей формування грошових потоків представляється доцільним виділяти такі внутрішні фактори кризового розвитку організації:

1. Фактори, пов'язані з операційною діяльністю підприємства. У сукупності внутрішніх факторів, які мають вплив на ефективність діяльності

підприємства, на наш погляд, визначальними є саме ця група факторів, тому що у більшості випадків вони є першопричиною нестабільного розвитку підприємства. Усі перераховані на рисунку 1.2 фактори у тій або іншій мірі впливають на співвідношення доходів і витрат підприємства, і всі вони є наслідком незадовільної ефективності управління.

На нашу думку, можна виділити такі аспекти незадовільного управління підприємством:

- недоопрацьованість або відсутність стратегії розвитку діяльності підприємства й орієнтація на короткострокові результати на шкоду середньостроковим і довгостроковим;

- недостатнє вивчення кон'юнктури ринку;

- низький рівень кваліфікації керуючого персоналу, що виявляється у нездатності розробляти і вчасно реалізовувати управлінські рішення, адекватні впливові інших зовнішніх і внутрішніх факторів;

- відсутність системи мотивації працівників, що не сприяє виникненню потреби трудитися в інтересах підприємства;

- зневага підходами ранньої діагностики розвитку кризової ситуації. Це може призвести до глибокої фінансової неспроможності підприємства в умовах динамічної зміни зовнішнього оточення;

- неефективність системи управління фінансами і витратами, що безпосередньо відбивається на фінансовому стані підприємства і веде до його неплатоспроможності.

Рис. 1.2 Фактори впливу кризових процесів на фінансовий стан підприємства

2. Фактори, пов'язані з інвестиційною діяльністю підприємства. включають ризик неповернення вкладених коштів і неотримання запланованого доходу, що пов'язано з недостатнім розвитком українського ринку цінних паперів, складністю адекватної оцінки платоспроможності позичальників, зневагою принципами диверсифікації при формуванні фондового портфеля тощо.

3. Фактори фінансової діяльності підприємства, що викликають кризові процеси, визначаються насамперед принципами формування активів і капіталу. Неефективна структура майна, як правило, пов'язана з відсутністю на підприємстві системи управління оборотними коштами, що об'єднує процеси матеріально-технічного постачання, збуту, розробки і контролю умов взаєморозрахунків з покупцями і постачальниками, що призводить до надмірних запасів сировини, готової продукції, значної дебіторської заборгованості, обслуговування яких пов'язано з відволіканням коштів з обігу.

Також необхідно відзначити, що у більшості випадків виникнення кризової ситуації на підприємстві викликане дефіцитом власних коштів. Надмірне залучення позик, недотримання графіка погашення зобов'язань призводить до відволікання власного капіталу на невиробничі витрати по їх обслуговуванню, до зниження платоспроможності і фінансової стійкості, що збільшує імовірність ліквідації підприємства у процесі банкрутства.

У розумінні кризи велике значення мають не тільки її причини, але й різноманітні наслідки: можливе відновлення організації чи її руйнування, оздоровлення чи виникнення нової кризи.

Отже, значущість впливу окремих внутрішніх та зовнішніх факторів у часі на фінансовий стан підприємства не є константою, вона суттєво змінюється залежно від стадії життєвого циклу конкурентної переваги, на якій знаходиться підприємство. На кожному етапі життєвого циклу: на стадії зародження, прискорення зростання, уповільнення зростання, зрілості та спаду (втрати) конкурентного статусу діє індивідуальна система внутрішніх та зовнішніх факторів.

Висновки до розділу 1.

Економічна динаміка макросистеми являє собою циклічний процес, що має складну структуру. Цей процес є результатом накладення циклів різного характеру. Нами узагальнено, що з урахуванням різноманіття причин циклічного відтворення і частих порушень традиційних фаз ученими різних напрямків існують наступні різновиди циклів: цикли Кондратьєва чи довгохвильові цикли тривалістю 40-60 років: їх головною рушійною силою є радикальні зміни у технологічній базі суспільного виробництва, його структурна перебудова; цикли Коваля: їхня тривалість обмежується приблизно 20 роками, а рушійними силами є зрушення у відтворювальній структурі виробництва; цикли Жугляра періодичністю 8-10 років є підсумком взаємодії різноманітних грошово-кредитних факторів; цикли Кітчіна тривалістю 3-5 років породжуються динамікою відносної величини запасів товарно-матеріальних цінностей на підприємствах; приватні господарські цикли, що охоплюють період від одного до 12 років й існуючі в зв'язку з коливаннями інвестиційної активності.

Визначення кризових явищ у діяльності підприємства є моментом різкого загострення суперечностей, які виникають у процесі взаємодії окремих елементів мікроекономічної системи між собою та із зовнішнім оточенням. Переборення кризи дає можливість продовжити життєдіяльність підприємства, забезпечити його відродження на тому ж або вищому рівні організації та ефективності, а порушення циклічності зумовлює припинення його діяльності як суб'єкта господарювання.

На кожному етапі життєвого циклу підприємства діє індивідуальна система внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на фінансовий стан підприємства. Комбінація причин, взаємно посилюючи їхній вплив на ситуацію, а також ефект «доміно», що виникає, підривають життєздатність підприємства і призводять до катастрофічних наслідків. Дія кожного кризового фактора обумовлює певні причинно-наслідкові зв'язки, вивчення та формалізація яких може стати підґрунтям для реалізації стратегії фінансового антикризового управління.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «АУТОМОТІВ ЕЛЕКТРИК УКРАЇНА» ЗА 2019-2021 РОКИ

2.1. Аналіз динаміки активів і пасивів підприємства

Одним з блоків оцінки загального фінансового стану підприємства є аналіз активів та пасивів. Фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства, показник його фінансового здоров'я.

Зазвичай завданнями аналізу загального майнового стану підприємства є: оцінка динаміки загального обсягу та структури активів та пасивів підприємства; оцінка впливу зміни активів на зміну фінансового стану підприємства; виявлення причин, позитивних і негативних тенденцій зміни активів підприємства; аналіз складу та структурних змін власного і залученого капіталу.

На початковій стадії аналізу розглядається динаміка загального обсягу і основних складових частин активів (майна) та капіталу, визначаються співвідношення оборотних та необоротних активів, у складі пасиву вивчається співвідношення власного та позикового капіталу. Також обов'язковим етапом аналізу є дослідження динаміки структури капіталу, визначення питомої ваги власного капіталу, оцінка зміни обсягів короткострокових кредитів та кредиторської заборгованості підприємства.

Отже, здійснимо аналіз загального обсягу активів ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» за 2019-2021рр. (табл. 2.1).

Дані таблиці 2.1 показують, що вартість активів підприємства в аналізованих періодах зростала. Зокрема обсяг зростання вартості майна підприємства у 2020 році становив 3900 тис. грн. (або 113,2% в порівнянні з 2019 роком). У 2021 році спостерігався ще вищий темп нарощення активів в порівнянні з попереднім періодом – 121,4%.

Таблиця 2.1

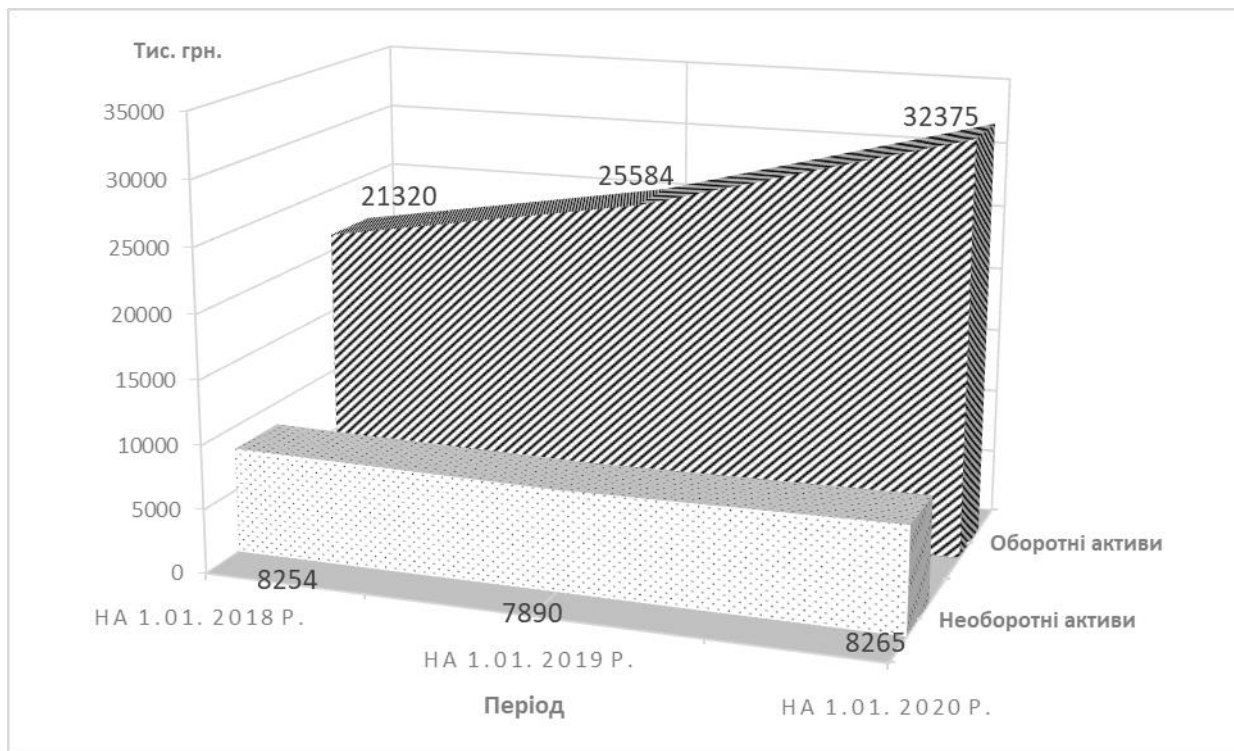
Динаміка активів ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» за 2019-2021 рр.

Показник	Значення показника, тис. грн.			Абсолютне відхилення, тис. грн.		Темп росту, %	
	на кін. 2019 р.	на кін. 2020 р.	на кін. 2021 р.	2020-19 рр.	2021-20 рр.	2020-19 рр.	2021-20 рр.
Необоротні активи							
Нематеріальні активи	41	33	43	-8	10	80,5	130,3
Незавершені капітальні інвестиції	356	356	356	0	0	100	100
Основні засоби	7857	7501	7866	-356	365	95,5	104,9
РАЗОМ	8254	7890	8265	-364	375	95,6	104,8
Оборотні активи							
<i>Запаси:</i>	16498	15893	15196	-605	-697	96,3	95,6
Виробничі запаси	6125	6005	5417	-120	-588	98	90,2
Готова продукція	9686	9243	9272	-443	29	95,4	100,3
Товари	687	645	507	-42	-138	93,9	78,6
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	746	3425	3278	2679	-147	459,1	95,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками							
з бюджетом	1	171	0	170	-171	17100	0
за виданими авансами	130	306	242	176	-64	235,4	79,1
інша поточна дебіторська заборгованість	182	104	60	-78	-44	57,1	57,7
Гроші та їх еквіваленти	3762	5683	13597	1921	7914	151,1	239,3
Інші оборотні активи	1	2	2	1	0	200	100
РАЗОМ	21320	25584	32375	4264	6791	120	126,5
БАЛАНС	29574,0	33474	40640	3900	7166	113,2	121,4

Зростання вартості майна підприємства відбулося переважно за рахунок збільшення оборотних активів. Вони характеризувалися позитивною динамікою і в 2020р. і в 2021р. Зокрема варто звернути увагу на суттєве зростання дебіторської заборгованості за товари у 2020 році (у 3,5 рази) та вартості

грошових коштів у 2021 році (майже у 1,5 рази). В цілому темп росту оборотних активів у 2021 році становив 126,5%.

Натомість, вартість необоротних активів у 2020 році дещо зменшилась, а у 2021 році незначно зросла – на 4,8%. Дані динамічні зміни зображено на рис. 2.1.

**Рис. 2.1. Зміна загального обсягу активів
ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» за 2019-2021 рр.**

Наведені розрахунки показують, що темпи зростання оборотних активів на ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» в аналізованому періоді є позитивними на відміну від незначних динамічних змін необоротних активів підприємства. Такі динамічні зміни вказують на стабільно високий рівень ліквідності ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» та потенційну відсутність проблем з розрахунками за зобов'язаннями.

Здійснимо аналіз структурних змін активів ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» у звітному періоді (табл. 2.2).

Як бачимо з даних наведених у таблиці 2.2, у аналізованих періодах зросла частка оборотних активів підприємства, що свідчить про зростання рівня його ліквідності. Так, їх частка на кін. 2017 року становила 72,1%, на кін. 2018

Таблиця 2.2

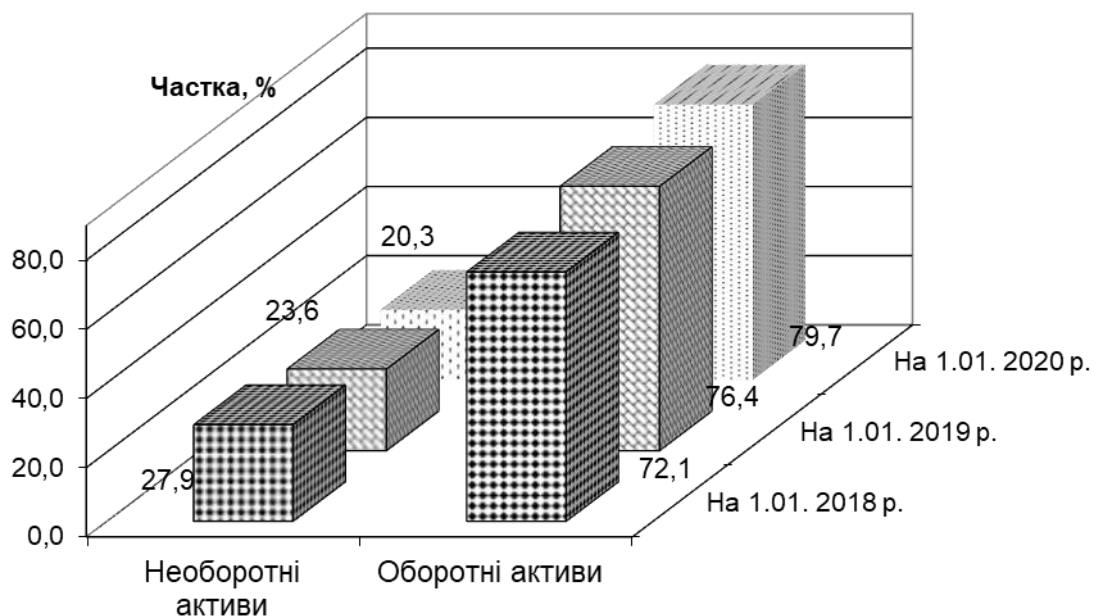
**Динаміка структури активів ТОВ «Аутомотів Електрик Україна»
за 2019-2021рр.**

Показник	Значення показника, тис. грн.			Питома вага в загальній сумі капіталу, %			Відхилення по структурі, %	
	на кін. 2019 р.	на кін. 2020 р.	на кін. 2021 р.	на кін. 2019 р.	на кін. 2020 р.	на кін. 2021 р.	2020- 19 рр.	2021-20 рр.
Необоротні активи								
Нематеріальні активи	41	33	43	0,1	0,1	0,1	0	0
Незавершені капітальні інвестиції	356	356	356	1,2	1,1	0,9	-0,1	-0,2
Основні засоби	7857	7501	7866	26,6	22,4	19,4	-4,2	-3,1
РАЗОМ	8254	7890	8265	27,9	23,6	20,3	-4,3	-3,2
Оборотні активи								
<i>Запаси:</i>	16498	15893	15196	55,8	47,5	37,4	-8,3	-10,1
Виробничі запаси	6125	6005	5417	20,7	17,9	13,3	-2,8	-4,6
Готова продукція	9686	9243	9272	32,8	27,6	22,8	-5,1	-4,8
Товари	687	645	507	2,3	1,9	1,2	-0,4	-0,7
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	746	3425	3278	2,5	10,2	8,1	7,7	-2,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками								
з бюджетом	1	171	0	0	0,5	0	0	-0,5
за виданими авансами	130	306	242	0,4	0,9	0,6	0,5	-0,3
інша поточна дебіторська заборгованість	182	104	60	0,6	0,3	0,1	-0,3	-0,2
Гроші та їх еквіваленти	3762	5683	13597	12,7	17	33,5	4,3	16,5
Інші оборотні активи	1	2	2	0	0	0	0	0
РАЗОМ	21320	25584	32375	72,1	76,4	79,7	4,3	3,2
БАЛАНС	29574	33474	40640	100	100	100	-	-

року – 76,4%, на кін. 2019 року – 79,7%. Відповідно частка необоротних активів у 2020 році знизилася на 4,3%, а у 2021 році – на 3,2%.

Варто зауважити на такі структурні зміни в оборотних активах, що відбулися на ТОВ «Аутомотів Електрик Україна». Так у аналізованих періодах відбулося зростання частки грошей та їх еквівалентів (з 12,7% у 2019 році до 33,5% у 2021 році) та зменшення запасів (з 55,8% до 37,4%). Такі динамічні зміни свідчать про те, що зменшено обсяги продажу товарів у кредит та змінено політику розрахунків з дебіторами.

Дані структурні зміни активів підприємства зображено на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Зміна структури активів ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» у 2019-2021рр.

Проведемо дослідження зміни загального обсягу і структури капіталу. За допомогою цього дослідження ми зможемо визначити зміни в структурі власного і позикового капіталу, розмір залучених в оборот довгострокових і короткострокових позикових коштів. Рівень фінансової стійкості значною мірою залежить від того, які кошти має підприємство, звідки вони взялися і куди вкладені (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Динаміка загального обсягу капіталу ТОВ «Аутомотів Електрик Україна»
за 2019-2021 рр.**

Показник	Значення показника, тис. грн.			Абсолютне відхилення, тис. грн.		Темп росту, %	
	<i>на кін. 2019 р.</i>	<i>на кін. 2020 р.</i>	<i>на кін. 2021 р.</i>	<i>2020- 19 рр.</i>	<i>2021- 20 рр.</i>	<i>2020- 19 рр.</i>	<i>2021- 20 рр.</i>
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	1481	1476	1474	-5	-2	99,7	99,9
Резервний капітал	485	485	485	0	0	100	100
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	25919	29238	35978	3319	6740	112,8	123,1
Усього власного капіталу	27878	31197	37937	3319	6740	111,9	121,6
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	710	606	600	-104	-6	85,4	99
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	453	373	602	-80	229	82,3	161,4
<i>Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками:</i>							
за одержаними авансами	4	10	8	6	-2	250	80
з бюджетом	144	320	408	176	88	222,2	127,5
зі страхування	21	127	166	106	39	604,8	130,7
з оплати праці	164	469	560	305	91	286	119,4
з учасниками	1	6	26	5	20	600	433,3
Поточні забезпечення	0	151	99	151	-52	0	65,6
Інші поточні зобов'язання	199	215	234	16	19	108	108,8
Усього поточних зобов'язань	1696	2277	2703	581	426	134,3	118,7
Загальна сума капіталу	29574	33474	40640	3900	7166	113,2	121,4

Аналізуючи дані таблиці 2.3, можна зазначити, що вартість капіталу підприємства зросла в 2020 р. на 3900 тис. грн. або на 13,2%, а в 2021 р. – на 7166 тис. грн. або на 21,4%. У статтях пасиву балансу відбулися наступні зміни. Так,

власний капітал підприємства зріс з 27878 тис. грн. на кінець 2019 року до 37937 тис. грн. на кінець 2021 р. Темп приросту у 2021 році становив 21,6%. Така зміна відбулася виключно за рахунок отриманому чистому прибутку у звітних періодах. Обсяг нерозподіленого прибутку склав на кінець 2021 року 35978 тис. грн. Сума резервного капіталу залишилася незмінною і склала 485 тис. грн. Обсяг поточних зобов'язань підприємства у 2020 році зріс на 34,3%. У 2021 році даній статі був притаманний дещо нижчий темп приросту – 18,7%. Найбільшим зростанням у 2021 році характеризувалися наступні статті – кредиторська заборгованість за товари (на 229 тис. грн.) та поточна заборгованість за розрахунками з оплати праці (на 91 тис. грн.). Натомість дещо знизилася обсяги поточних забезпечень підприємства та короткострокові кредити банків. Сума кредиту на кінець 2021 року становила 600 тис. грн.

Наступним етапом аналізу є дослідження динаміки структури капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за відповідний період (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Динаміка структури капіталу ТОВ «Аутомотів Електрик Україна»
за 2019-2021рр.**

Показник	Значення показника, тис. грн.			Питома вага в загальній сумі капіталу, %			Відхилення по структурі, %	
	на кін. 2019 р.	на кін. 2020 р.	на кін. 2021 р.	на кін. 2019 р.	на кін. 2020 р.	на кін. 2021 р.	2020- 19 рр.	2021- 20 рр.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	1481	1476	1474	5,0	4,4	3,6	-0,6	-0,8
Резервний капітал	485	485	485	1,6	1,4	1,2	-0,2	-0,3
Нерозподілений прибуток	25919	29238	35978	87,6	87,3	88,5	-0,3	1,2
Усього власного капіталу	27878	31197	37937	94,3	93,2	93,3	-1,1	0,1
IV. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Короткострокові кредити банків	710	606	600	2,4	1,8	1,5	-0,6	-0,3
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	453	373	602	1,5	1,1	1,5	-0,4	0,4

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками:</i>								
за одержаними авансами	4	10	8	0,01	0,03	0,02	0,02	-0,01
з бюджетом	144	320	408	0,5	1	1	0,5	0
зі страхування	21	127	166	0,1	0,4	0,4	0,3	0
з оплати праці	164	469	560	0,6	1,4	1,4	0,8	0
з учасниками	1	6	26	0	0,02	0,06	0,02	0,04
Поточні забезпечення	0	151	99	0,0	0,5	0,2	0,5	-0,3
Інші поточні зобов'язання	199	215	234	0,7	0,6	0,6	-0,1	0
Усього поточних зобов'язань	1696	2277	2703	5,7	6,8	6,7	1,1	-0,1
Загальна сума капіталу	29574	33474	40640	100	100	100	-	-

Децю зросла частка позикового капіталу в аналізованому періоді - до 6,7%. Найвище значення даний показник мав у 2020 році – 6,8%. Найбільшу, але незначну питому вагу в структурі поточних зобов'язань на кінець 2021 року займали короткострокові кредити банків – 1,5% в загальній вартості капіталу підприємства. Такі значення структури капіталу та незначні динамічні зміни в звітних періодах свідчать про високий рівень фінансової стійкості підприємства.

В цілому, наведені зміни в обсягах та структурі капіталу ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» можна охарактеризувати як такі, що є сприятливими для стабільного розвитку підприємства в майбутньому. На це вказують значення питомої ваги власного капіталу, яка є переважаючою в структурі джерел формування майна підприємства та суттєве зниження обсягу заборгованості підприємства.

Якщо коефіцієнт приросту виручки від реалізації (прибутку від реалізації та інших видів діяльності) буде вищим за темпи приросту майна, то це свідчить про ефективну діяльність підприємства, і навпаки (так зване «золоте правило економіки»).

2.2. Аналіз ділової активності та платоспроможності підприємства

Ділова активність – це комплексна характеристика, яка втілює різні аспекти діяльності підприємства і визначається системою показників ефективності виробничо-господарської діяльності в цілому. Позитивна динаміка цих показників сприятиме зміцненню фінансового стану підприємства. Щодо фінансів це досягається за рахунок прискорення оборотності капіталу і його прибутковості.

Комплексне оцінювання оборотності всього капіталу та окремих його елементів дає змогу оцінити капіталовіддачу та привабливість підприємства для інвесторів, можливості щодо нарощування обсягів виробництва без залучення додаткового капіталу, раціональність співвідношення власного і позикового капіталу, обґрунтованість політики надання і отримання комерційних кредитів.

Отже в наступному етапі дослідження розрахуємо показники ділової активності підприємства, які є відносними показниками фінансових результатів діяльності та формують картину поточного стану операційної та фінансової діяльності (табл. 2.5).

Дані таблиці 2.5 показують, що показники ділової активності підприємства характеризуються позитивними змінами протягом аналізованого періоду. Зокрема загальна оборотність по підприємству зросла на 0,3 рази у 2019 році. Тривалість обертання майна підприємства становила 201,3 днів. Оборотність оборотних активів зросла на 12,9%. Також скоротилися періоди обертання виробничих запасів та товарів, при їх майже незмінних абсолютних значеннях. Період обороту кредиторської заборгованості у 2019 році також зменшився в порівнянні з 2018 роком, що означає пришвидшення розрахунків з кредиторами. Також такій тенденції посприяло зменшення суми короткострокового кредиту банку в поточному році.

Таблиця 2.5.

**Оцінка ділової активності ТОВ «Аутомотів Електрик Україна»
за 2019-2021 рр.**

<i>Показники</i>	<i>Значення показника</i>			<i>Абсолютне відхилення</i>		<i>Темп росту, %</i>	
	<i>2019 рік</i>	<i>2020 рік</i>	<i>2021 рік</i>	<i>2020-19 рр.</i>	<i>2021-20 рр.</i>	<i>2020-19 рр.</i>	<i>2021-20 рр.</i>
1	3	4	5	6	7	8	9
Період обертання активів, днів	312,7	238,9	201,3	-73,8	-37,6	76,4	84,3
Загальна оборотність	1,2	1,5	1,8	0,4	0,3	130,9	118,7
Період обертання необоротних активів	91,4	61,2	43,9	-30,2	-17,3	66,9	71,7
Оборотність необоротних активів	3,9	5,9	8,2	1,9	2,3	149,4	139,4
Період обертання оборотних активів	221,3	177,7	157,4	-43,6	-20,3	80,3	88,6
Оборотність оборотних активів	1,6	2	2,3	0,4	0,3	124,5	112,9
Період обертання запасів	171,2	122,7	83,2	-48,5	-39,5	71,7	67,8
Оборотність запасів	2,1	2,9	4,3	0,8	1,4	139,5	147,6
Період обертання виробничих запасів	62,2	46	31	-16,3	-14,9	73,9	67,5
Оборотність виробничих запасів	5,8	7,8	11,6	2	3,8	135,4	148,1
Період обертання товарів	8,8	5	3,1	-3,8	-1,9	57,4	62
Оборотність товарів	40,9	71,3	115,1	30,4	43,7	174,3	161,3
Період обертання дебіторської заборгованості	16,7	19,2	20,6	2,5	1,4	114,8	107,4
Оборотність дебіторської заборгованості	21,5	18,8	17,5	-2,8	-1,3	87,1	93,1
Період обертання грошових коштів	33,3	35,8	52,4	2,5	16,6	107,4	146,3
Оборотність грошових коштів	10,8	10,1	6,9	-0,7	-3,2	93,1	68,3
Період обертання кредиторської заборгованості	18,8	15,1	13,5	-3,7	-1,5	80,2	89,9
Оборотність кредиторської заборгованості	19,2	23,9	26,6	4,7	2,7	124,7	111,3
<i>Тривалість операційного циклу</i>	188	141,9	103,8	-46,1	-38,1	75,5	73,1
<i>Фінансового циклу</i>	169,2	126,8	90,2	-42,3	-36,6	75,0	71,1

Зростанням тривалості обороту характеризувалися у звітному році лише грошові кошти та дебіторська заборгованість. Зокрема досить суттєво зросла тривалість обороту грошей – майже у 1,5 рази, що пов'язано зі збільшенням частки найбільш ліквідної частини майна підприємства.

В 2021 році у порівнянні з попередніми періодами зменшився період з моменту вкладення грошей у виробничі запаси до отримання доходу від їх реалізації, тобто операційний цикл підприємства. Так, тривалість операційного циклу у поточному році становила 103,8 дні.

Показник тривалості фінансового циклу (тобто періоду повного обігу грошей, інвестованих в оборотні активи, в т. ч. і за рахунок кредиторської заборгованості за сировину, до інкасації дебіторської заборгованості за продану готову продукцію) у 2019-2021 рр. мав додатне значення (169,2 днів у 2019 році, 126,8 днів у 2020 році та 90,2 днів у 2021-му). Це означає, що необхідність розрахунків з кредиторами та постачальниками є швидшою, ніж розрахунки з дебіторами підприємства. А отже у підприємства в певний момент часу може виникнути нестача коштів на покриття термінових зобов'язань і здійснення поточної операційної діяльності. Але щоправда варто додати, що підприємство має незначний обсяг поточних зобов'язань та досить значний обсяг дебіторської заборгованості. І проблемна ситуація може виникнути тільки в разі суттєвого падіння попиту на продукцію підприємства і зменшення замовлень покупців.

Яскравою ознакою високого рівня ліквідності і, як наслідок, змоги розраховуватися за своїми зобов'язаннями без прострочки є наявність грошових коштів на рахунках підприємства. На підприємстві завжди повинен бути мінімальний залишок грошових коштів, що покриває поточні зобов'язання. Відсутність такого запасу свідчить про наявність фінансових ускладнень у підприємства. Але надмірна їх величина говорить про те, що реально підприємство зазнає збитків, пов'язаних з інфляцією і знецінюванням грошей.

Для оцінки реального ступеня ліквідності підприємства необхідно провести аналіз ліквідності балансу. Для цього здійснюється порівняння активів та пасивів

підприємства із застосуванням інформації, що міститься у балансі підприємства (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» за 2019–21 рр.

Показник	Значення показника, тис. грн.			Показник	Значення показника, тис. грн.			Платіжний надлишок або нестача, тис. грн.		
	на кін. 2019 р.	на кін. 2020 р.	на кін. 2021 р.		на кін. 2019 р.	на кін. 2020 р.	на кін. 2021 р.	на кін. 2019 р.	на кін. 2020 р.	на кін. 2021 р.
Найліквідніші активи (А ₁)	3762	5683	13597	Негайні пасиви (П ₁)	986	1671	2103	2776	4012	11494
Активи, що швидко реалізуються (А ₂)	1065	4008	3582	Короткострокові пасиви (П ₂)	710	606	600	355	3402	2982
Активи, що повільно реалізуються (А ₃)	16498	15893	15196	Довгострокові пасиви (П ₃)	0	0	0	16498	15893	15196
Активи, що важко реалізуються (А ₄)	8254	7890	8265	Постійні пасиви (П ₄)	27878	31197	37937	19624	23307	29672

З розрахунків, що наведені в таблиці 2.6, видно, що протягом звітного періоду ліквідність балансу ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» є абсолютною, іншими словами, внаслідок того, що підприємство має досить значну суму найліквідніших активів і незначну суму негайних пасивів вже перша умова ліквідності балансу виконується. В 2021 році найбільш ліквідні активи збільшились до 13597 тис. грн., і цього є цілком достатньо для покриття першої групи пасивів. Також виконуються три інші умови ліквідності балансу, оскільки активів, що належать до груп А₂ та А₃ (дебіторська заборгованість та запаси) цілком вистачає для покриття короткострокових кредитів банку (група П₂).

Загальний коефіцієнт ліквідності на ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» у досліджуваному періоді відповідає нормативному значенню (норматив = 1), що вказує на високий рівень ліквідності підприємства.

Цей висновок можна підтвердити коефіцієнтами ліквідності, що розраховані в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

**Аналіз показників ліквідності ТОВ «Аутомотів Електрик Україна»
за 2019–2021 рр.**

<i>Показник</i>	<i>Алгоритм розрахунку</i>	<i>Значення показника</i>			<i>Відхилення, +, -</i>	
		<i>на кін. 2019 р.</i>	<i>на кін. 2020 р.</i>	<i>на кін. 2021 р.</i>	<i>2020-19 рр.</i>	<i>2021-20 рр.</i>
Коефіцієнт ліквідності поточної	<i>Поточні активи / Поточні пасиви</i>	12,6	11,2	12	-1,3	0,7
Коефіцієнт ліквідності швидкої	<i>(Поточні активи-ви – Запаси) / Поточні пасиви</i>	2,8	4,3	9,8	1,4	5,5
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	<i>Кошти / Поточні пасиви</i>	2,2	2,5	5	0,3	2,5

Аналіз показників платоспроможності підприємства з табл. 2.7 вказує, що суб'єкт дослідження можна вважати абсолютно платоспроможним. Незважаючи на те, що в 2020 році значення коефіцієнту поточної ліквідності дещо зменшилось, що є негативною тенденцією, але все одно значно перевищує норматив (від 1 до 2) і є свідченням того, що підприємство має можливість розраховатися з усіма своїми зобов'язаннями.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує наскільки підприємство може погасити поточні зобов'язання у настанні критичних обставин. Значення даного коефіцієнта протягом звітного періоду зросло. В 2020 році його значення становило 4,3, а у 2021 році – 9,8, що свідчить про те, що наявні грошові кошти та очікувані надходження від дебіторів значно перевищують борги короткострокового характеру (в 4 і в 10 разів) у відповідному періоді.

Останній коефіцієнт є найбільш жорстким критерієм платоспроможності та ліквідності підприємства і показує, що підприємство за аналізований період може негайно за рахунок наявних грошових коштів погасити усі найбільш термінові зобов'язання. Значення даного коефіцієнту також значно перевищує нормативне (0,20-0,35).

Отже, за результатами дослідження виявлено, що підприємство можна є абсолютно платоспроможним протягом аналізованих періодів, також спостерігається тенденція до зростання основних показників платоспроможності.

2.3. Аналіз ефективності діяльності підприємства

Ефективність діяльності підприємства залежить насамперед від обсягів отриманого за підсумками діяльності прибутку. Тому таке дослідження необхідно розпочати з аналізу формування прибутку підприємства. Інформаційним підґрунтям для оцінки формування прибутку підприємства служать дані бухгалтерської звітності за формою №2 «Звіт про фінансові результати». Процес формування чистого прибутку ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» у 2019-2021 рр. наведений у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Формування прибутку ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» у 2019-2021 рр.

№	Показник	Значення показника, тис. грн.			Абсолютне відхилення		Темп росту, %	
		2019 рік	2020 рік	2021 рік	2020-19 рр.	2021-20 рр.	2020-19 рр.	2021-20 рр.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Чистий дохід (ви-ручка) від реалізації продукції	34335	47513	66273	13178	18760	138,4	139,5
2	Собівартість реалізованої продукції	25745	33099	43051	7354	9952	128,6	130,1
3	Валовий прибуток (р. 1 – р. 2)	8590	14414	23222	5824	8808	167,8	161,1
4	Адміністративні витрати	6561	7569	9056	1008	1487	115,4	119,6

5	Витрати на збут та інші операційні витрати	4049	5453	9388	1404	3935	134,7	172,2
6	Собів. реалізованої продукції з врахув. адмін. витрат і витрат на збут (р.2 + р.4 + р. 5)	36355	46121	61495	9766	15374	126,9	133,3
7	Прибуток (збиток) від реалізації (р.1 – р. 6)	-2020	1392	4778	3412	3386	-68,9	343,2
8	Інші операційні доходи	2228	3058	5857	830	2799	137,3	191,5
9	Прибуток від операційної діяльності (р. 7 + р. 8)	208	4450	10635	4242	6185	2139,4	239
10	Різниця між іншими фінансовими доходами та витратами	471	270	33	-201	-237	57,3	12,2
11	Фінансові витрати	13	38	119	25	81	292,3	313,2
12	Прибуток від звичайної діяльності (р.9 + р.10 - р.11)	666	4682	10549	4016	5867	703,0	225,3
13	Податок на прибуток	131	861	1898	730	1037	657,3	220,4
14	Чистий прибуток (р. 12 – р. 13)	535	3821	8651	3286	4830	714,2	226,4

За даними таблиці 2.8 спостерігаємо отримання підприємством у 2017 році чистого прибутку обсягом 535 тис. грн. У 2018 році відбулося його суттєве зростання – на 3826 тис. грн. або аж у 7 разів. Більш ніж удвічі (на 126%) чистий прибуток зріс у 2019 році.

Чистий дохід у досліджуваних періодах також характеризувався зростанням. Темпи такого росту становили 138,4% і 139,5% відповідно. Свідченням ефективної діяльності підприємства є також те, що темпи приросту собівартості продукції не перевищували темпи приросту виручки від реалізації. Їх

значення становили відповідно 28,6% та 30,1%.

Більш ніж у 1,5 рази зростав у 2019-2021 рр. валовий прибуток. Темпи його приросту становили відповідно 67,8% та 61,1%. Зростання виручки від реалізації продукції та валового прибутку в нестабільних економічних умовах є свідченням досить вдалого управління фінансовим потенціалом підприємства.

Постійне нарощення обсягів виробництва, зростання продажів вимагає відповідного зростання витрат. Так зростанням у досліджуваних періодах характеризувалися адміністративні витрати та витрати на збут. Найзначніший такий темп спостерігався за статтями витрат на збут у 2021 році. В цей період їх обсяг зріс на 72,2%.

У аналізованому періоді були отримані досить значні інші операційні доходи, що дозволило покрити збиток від основної діяльності у 2019 році та наростити прибутки від операційної діяльності у 2020-21 рр.

В цілому формування прибутку в аналізованому періоді на ТДВ «Чернівецький хімічний завод» можна вважати ефективним, що дало змогу виплати дивіденди учасникам та спрямувати частину на розвиток підприємства.

Дані таблиці 2.9 дають змогу зробити наступні висновки. Усі основні показники рентабельності досліджуваного підприємства характеризувалися зростанням. Рентабельність реалізації товарів за чистим прибутком у 2017 році становила 1,6%, у 2018 році – 8%, а у 2019-му – 13,1%.

Рентабельність активів (майна), що розрахована за чистим прибутком також характеризувалася зростанням. Її значення склало у 2019 році 23,3%, що більше ніж у 2 рази від значення попереднього року. Такою ж тенденцією характеризувалося значення рентабельності власного капіталу. Зростання чистого прибутку у звітних періодах спричинило суттєве підвищення усіх показників рентабельності.

Ефективність діяльності підприємства охарактеризуємо за допомогою показників рентабельності, динаміку яких для ТОВ «Аутомобіль Електрик Україна» розглянемо у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

**Основні показники рентабельності
ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» за 2019-2021рр.**

Показники	Розрахунок	Значення показника			Відхилення, +,-	
		2019 рік	2020 рік	2021 рік	2020- 19 рр.	2021- 20 рр.
Рентабельність реалізації товарів за прибутком від реалізації	<i>Прибуток від реалізації / Чиста виручка від реалізації</i>	-5,9	2,9	7,2	8,8	4,3
Рентабельність реалізації товарів за чистим прибутком	<i>Чистий прибуток / Чиста виручка від реалізації</i>	1,6	8	13,1	6,4	5,1
Рентабельність активів	<i>Чистий прибуток / Актив балансу</i>	1,8	12,1	23,3	10,3	11,2
Рентабельність активів (за валовим прибутком)	<i>Валовий прибуток / Актив балансу</i>	28,8	45,7	62,7	16,9	16,9
Рентабельність власного капіталу	<i>Чистий прибуток / Власний капітал</i>	1,9	12,9	25	11	12,1
Рентабельність необоротних активів	<i>Чистий прибуток / Необоротні активи</i>	6,1	47,3	107,1	41,2	59,8
Рентабельність оборотних активів	<i>Чистий прибуток / Оборотні активи</i>	2,5	16,3	29,9	13,8	13,6
Кредитовіддача	<i>Обсяг реалізації / Середня сума позикових ресурсів</i>	20,2	23,9	26,6	3,7	2,7
Кредитомісткість	<i>1 / Кредитовіддача</i>	0,05	0,04	0,04	-0,01	0
Рентабельність позикових ресурсів	<i>Чистий прибуток / Позикові ресурси</i>	29,9	192,3	347,4	162,5	155,1

З метою дослідження ефективності використання підприємством позикових ресурсів розраховані показники кредитовіддачі, кредитомісткості та прибутковості позикових ресурсів. Кредитовіддача – показник, який показує обсяг реалізації, що отримує підприємство на 1 грн. позикових ресурсів. Значення даного показника зросло з 20,2 грн. у 2019 році до 26,6 грн. у 2021р.

Кредитомісткість є оберненим показником до кредитовіддачі. Позитивною тенденцією для підприємства є зменшення значення даного показника. У випадку ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» у 2021 році відбулося незначне зменшення

обсягу залучення позикових ресурсів для формування одиниці доходу від реалізації (на 0,01 грн.).

Прибутковість позикових ресурсів характеризує розмір чистого прибутку, що припадає на 1 грн. позикових ресурсів. У досліджуваному періоді даному показнику було притаманне суттєве зростання як внаслідок зростання чистого прибутку, так і внаслідок стабільної структури капіталу підприємства.

Отже, як бачимо з проведеного аналізу, показники рентабельності характеризувалися позитивною динамікою. Основною причиною таких тенденцій стало зростання чистого прибутку, що вказує на достатньо високий рівень ефективності фінансово-господарської діяльності. Але поряд з цим постає завдання перед власниками пошуку шляхів оптимізації управління залишком вільних грошових коштів для мінімізації втрат від їх знецінення.

Зважаючи на вищезазначене, наступним етапом аналізу ефективності діяльності підприємства буде розрахунок показників рентабельності вкладеного капіталу (здійснених інвестицій) та ефективності використання ресурсів підприємства. До таких показників належать: коефіцієнт генерування доходу, рентабельність інвестованого капіталу, рентабельність активів та інвестованого капіталу за післяподатковою базою, ефективність використання ресурсного потенціалу, ефективність поточних витрат. Розрахунок даних показників наведено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Показники рентабельності вкладеного капіталу та ефективності використання фінансового та ресурсного потенціалу ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» у 2019-2021рр.

<i>Показники</i>	<i>Значення показника</i>			<i>Абсолютне відхилення, +/-</i>		<i>Відносне відхилення, %</i>	
	<i>2019 рік</i>	<i>2020 рік</i>	<i>2021 рік</i>	<i>2020-19 рр.</i>	<i>2021-20 рр.</i>	<i>2020-19 рр.</i>	<i>2021-20 рр.</i>
Коефіцієнт генерування доходу	0,022	0,149	0,285	0,127	0,136	665	191,7
Рентабельність інвестованого капіталу	0,02	0,13	0,25	0,11	0,12	668,3	194,2

Рентабельність активів (післяподаткова база)	0,018	0,122	0,236	0,104	0,114	668,1	193,3
Рентабельність інвестованого капіталу (післяподаткова база)	0,02	0,13	0,25	0,11	0,12	672,7	194,1
Ефективність використання ресурсного потенціалу	0,9	1,1	1,3	0,2	0,2	123	111,6
Ефективність поточних витрат	0,02	0,11	0,19	0,088	0,08	564	177,6

Як бачимо з даних таблиці 2.10, значення всіх показників рентабельності вкладеного капіталу і використання фінансового та ресурсного потенціалу мали позитивну динаміку досліджуваному періоді.

Коефіцієнт генерування доходів показує можливість активів підприємства створювати доходи до сплати відсотків та податків. Як бачимо, на ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» даний показник зріс з 0,022 у 2019 році до 0,285 у 2021 році.

Рентабельність інвестованого капіталу та рентабельність інвестованого капіталу за післяподатковою базою також характеризувалися зростанням у звітному році. Їх значення, які є однаковими у даному періоді, на кінець 2021 року склали відповідно 25% проти 25% у 2021 році. Показник рентабельності інвестованого капіталу дещо подібний до рентабельності власного капіталу, але на відміну від нього у його чисельнику враховують сплачені підприємством відсотки за користування кредитом, а у знаменнику – окрім власного капіталу ще й довгострокові зобов'язання.

Показник ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства також характеризувався зростанням у 2021 році. Його значення склало 1,3 пункт, що на 0,2 більше, ніж у попередньому періоді. Досить суттєво зріс у поточному періоді показник ефективності поточних витрат підприємства, що вказує на ефективне управління ними.

Для комплексної оцінки фінансового стану підприємства скористаємося так званою перспективою «фінанси», що є складовою збалансованої системи

показників.

Перспектива «фінанси» показує те, як підприємство буде підвищувати свою вартість і приносити користь своїм власникам. У рамках цієї перспективи згрупуємо основні критерії у таблицю 2.11.

Таблиця 2.11

Збалансована система показників ефективності використання та формування фінансового потенціалу ТОВ «Аутомобіль Електрик Україна» у 2019-2021 рр.

<i>Показники</i>	<i>Значення показника</i>			<i>Абсолютне відхилення, +,-</i>	
	<i>2019 рік</i>	<i>2020 рік</i>	<i>2020 рік</i>	<i>2020-19 рр.</i>	<i>2021-20 рр.</i>
Сумарні активи	29574	33474	40640	3900	7166
Період оборотності запасів	171,2	122,7	83,2	-49	-40
Чисті активи	19624	23307	29672	3683	6365
Прибутковість чистих активів	2,7	16,4	29,2	13,7	12,8
Прибутковість сумарних активів (ROA)	1,8	12,1	23,3	10,3	11,2
Прибуток у % співвідношенні до доходу з продаж	1,56	8,04	13,05	6,5	5
Середньозважена вартість власного капіталу	0,028	0,013	0,047	-0,016	0,034
Середньозважена вартість позикового капіталу	0,02	0,06	0,2	0,04	0,14
Середньозважена вартість капіталу	2,8	1,6	5,7	-1,2	4,1
Додана економічна вартість (EVA)	-242,5	3322,3	6485,3	3565	3163
Прибутковість інвестицій (ROI)	0,02	0,13	0,25	0,11	0,12
Прибутковість власного капіталу (ROE)	1,9	12,9	25,	11	12,1
Сумарні активи на працівника	271,3	309,9	366,1	38,6	56,2
Додаткова вартість на працівника	-2,1	28,4	54,0	30,5	25,6
Чистий прибуток	535	3821	8651	3286	4830
Дивіденди	842	421	1911	-421	1490

Як бачимо, ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» має невисоке значення середньозваженої вартості капіталу. Надзвичайно низька вартість позикового капіталу стала можлива лише завдяки тому, що банк, який обслуговує підприємство відкрив кредитну лінію за низькими відсотками. Ця кредитна лінія була відкрита в межах коштів, що є на банківському рахунку ТОВ «Аутомотів Електрик Україна». Щоправда зміна фінансової політики банку в бік зростання відсотків та в цілому збільшення використання кредитної лінії протягом року спричинило підвищення середньої вартості капіталу підприємства у 2021 році. Ще однією з причин стало суттєве зростання обсягу дивідендів – їх частка в чистому прибутку становила 22% у 2021 році.

Але незважаючи на це, додана економічна вартість має додатне значення. Цей показник дає змогу оцінити рівень ефективності з позиції трансформації прибутку підприємства в його ринкову вартість. А отже досліджуване підприємство має можливості до нарощення фінансового потенціалу. Вважаємо, що саме показник доданої економічної вартості комплексно відображає ефективність формування фінансового потенціалу підприємства.

Висновки до 2 розділу

За підсумками здійснених у другому розділі роботи розрахунків можна зробити наступні висновки.

В аналізованих періодах спостерігалось зростання вартості активів підприємства. Зокрема обсяг зростання вартості майна підприємства у 2020 році становив 3900 тис. грн. (або 113,2% в порівнянні з 2019 роком). У 2021 році спостерігався ще вищий темп нарощення активів в порівнянні з попереднім періодом – 121,4%. Зростання вартості майна підприємства відбулося переважно за рахунок збільшення оборотних активів.

Аналітичні дані вказують, що темпи зростання оборотних активів на ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» в аналізованому періоді є позитивними на відміну від незначних динамічних змін необоротних активів підприємства. Такі динамічні зміни свідчать на стабільно високий рівень ліквідності ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» та потенційну відсутність проблем з розрахунками за зобов'язаннями.

У аналізованих періодах відбулося суттєве зростання частки грошей та їх еквівалентів (з 12,7% у 2019 році до 33,5% у 2021 році) та зменшення запасів (з 55,8% до 37,4%). Такі динамічні зміни свідчать про те, що зменшено обсяги продажу товарів у кредит та змінено політику розрахунків з дебіторами.

Динамічні зміни структури пасиву характеризувалися стабільністю в досліджуваних періодах. Розрахунки вказують на суттєве переважання частки власного капіталу в загальній вартості капіталу підприємства. Зокрема, у 2021 році частка власного капіталу становила 93,3%.

В цілому, наведені зміни в обсягах та структурі капіталу ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» можна охарактеризувати як такі, що є сприятливими для стабільного розвитку підприємства в майбутньому. На це вказують значення питомої ваги власного капіталу, яка є переважаючою в структурі джерел формування майна підприємства та суттєве зниження обсягу заборгованості підприємства.

Характеризувалися позитивними змінами протягом аналізованого періоду показники ділової активності підприємства. Зокрема загальна оборотність по

підприємству зросла на 0,3 рази у 2021 році. Тривалість обертання майна підприємства скоротилася на 37 днів у поточному періоді. Оборотність оборотних активів зросла на 12,9%.

Яскравою ознакою високого рівня ліквідності і, як наслідок, змоги розраховуватися за своїми зобов'язаннями без прострочки є наявність грошових коштів на рахунках підприємства. На підприємстві завжди повинен бути мінімальний залишок грошових коштів, що покриває поточні зобов'язання. Відсутність такого запасу свідчить про наявність фінансових ускладнень у підприємства. Але надмірна їх величина говорить про те, що реально підприємство зазнає збитків, пов'язаних з інфляцією і знецінюванням грошей.

Протягом звітного періоду ліквідність балансу ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» є абсолютною, іншими словами, внаслідок того, що підприємство має досить значну суму найліквідніших активів і незначну суму негайних пасивів вже перша умова ліквідності балансу виконується. Виконуються і всі інші умови ліквідності балансу. Коефіцієнти ліквідності також вказують на абсолютну платоспроможність підприємства.

За аналітичними даними спостерігаємо суттєве зростання чистого прибутку підприємства – на 3826 тис. грн. або аж у 7 разів у 2020 році та більш ніж удвічі (на 126%) – у 2021 році. Усі основні показники рентабельності досліджуваного підприємства характеризувалися зростанням. Рентабельність реалізації товарів за чистим прибутком у 2021 році зросла до 13,1% проти 1,6% у 2019 р. Суттєво зросли показники рентабельності активів та власного капіталу.

Для комплексної оцінки фінансового стану підприємства була використана так звана перспектива «фінанси», що є складовою збалансованої системи показників, ключовим показником якої є додана економічна вартість. Цей показник дає змогу оцінити рівень ефективності з позиції трансформації прибутку підприємства в його ринкову вартість. На ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» цей показник мав додатне значення і зріс, а отже підприємство має значні можливості до подальшого нарощення фінансового потенціалу.

Розділ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

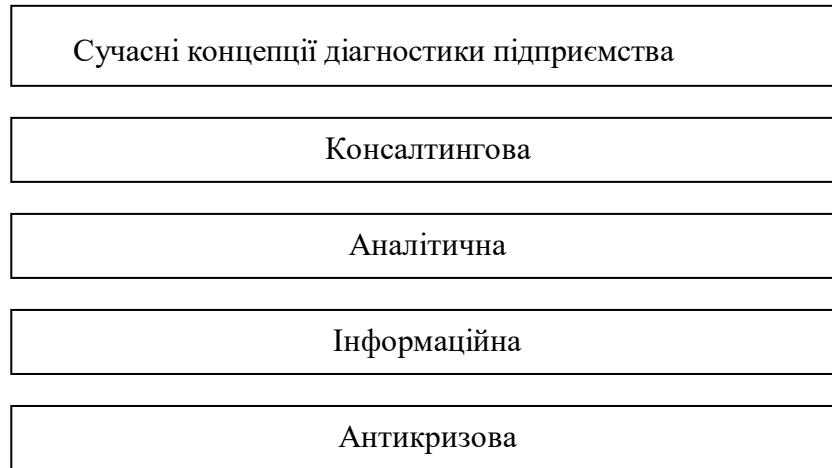
3.1. Рекомендації щодо проведення антикризової діагностики фінансово-економічного стану підприємства

При розробці антикризової стратегії розвитку підприємства важливим напрямком є проведення антикризового аналізу та антикризової діагностики. У ТОВ «Аутомобіль Електрик Україна» він не проводиться, тому ми рекомендуємо його застосувати основні його методичні підходи у подальшій діяльності підприємства. Антикризовий аналіз являє собою синтез різних видів діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства, застосовуваних при цьому методик з урахуванням стадії кризи, з метою розробки та реалізації відповідних управлінських рішень.

На наш погляд, саме синтез різних видів діагностик дозволить найбільш повно й реально оцінити фінансовий стан підприємства, оскільки діагностика не тільки «розпізнає» стан досліджуваного об'єкта, а й визначає причини виникнення даного стану, що з огляду на сучасний загальноекономічний хаос є досить важким процесом. На цей час склалося кілька концепцій діагностики, у кожній з яких існують свої об'єктивні особливості. До них відносяться такі концепції, як аналітична, консалтингова, інформаційна, антикризова (рис. 3.1).

Особливу увагу приділимо антикризовій концепції. Суть антикризової діагностики полягає в тому, що діагностика формує комплексну оцінку неплатоспроможних підприємств через функції управління: економічну, функціональну, технічну соціальну, фінансову, менеджменту та організації, зовнішнього середовища підприємства, стратегічну. Дана концепція комплексно охоплює весь процес дослідження об'єкта і дозволяє з максимальною точністю поставити діагноз фінансового здоров'я підприємства.

Своєчасна, повна й достовірна інформація про фінансовий стан підприємства визначає майбутню стратегію поведження підприємства, від якої Це підтверджують останні наукові розробки вчених у даному напрямі, які

Рис. 3.1. Концепція діагностики підприємства

крім існуючих комплексних методик, формують нові напрями у системі діагностики, які спрямовані на оптимізацію прийняття рішень.

Сучасна діагностика повинна не тільки забезпечувати інформацією про стан справ на підприємстві, а й ідентифікувати несприятливі тенденції ще на стадії потенційної кризи. Із цих позицій зміст діагностики полягає у спостереженні за процесом функціонування економічного об'єкта з метою своєчасної сигналізації про появу несприятливих явищ, оцінки та видачі рекомендацій для їх ідентифікації, що дозволяє полегшити процес ідентифікації слабких сигналів на стадії проактивного управління. Крім того, з методологічної точки зору діагностика орієнтована на розробку та прийняття управлінських рішень на вибір антикризових заходів для подальшого розвитку підприємства.

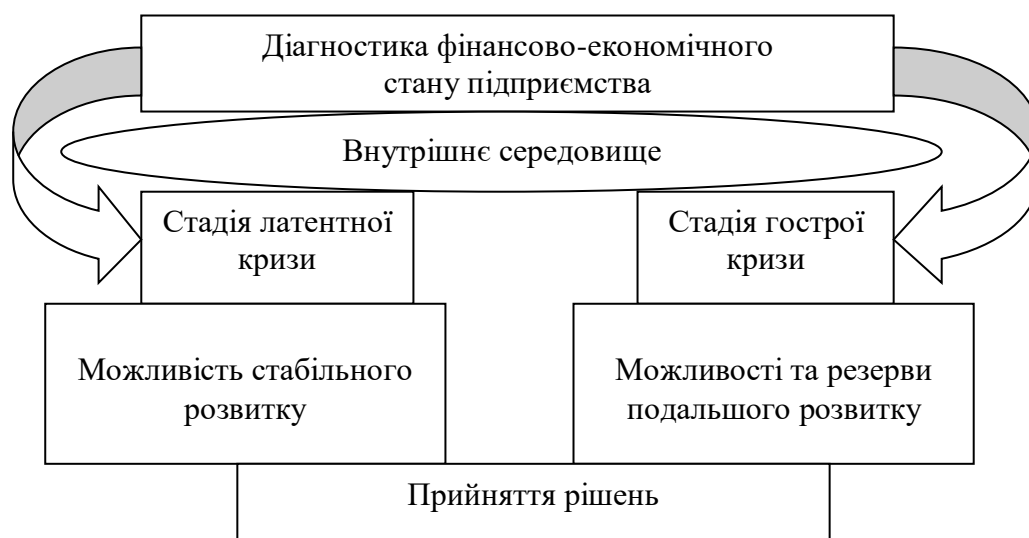
Концепції антикризового управління на підприємстві охоплюють весь спектр методик аналізу - як фінансових, так і економічних, це дозволяє оцінити сформовану ситуацію ще до її настання. В останні роки на вітчизняних підприємствах домінує активне антикризове управління, засноване на фінансовому аналізі, що носить реактивний характер, тобто аналіз фінансового стану проводиться вже в ситуації гострої кризи. На даний час проведений аналіз

фінансового стану зобов'язаний не тільки визначити фінансову ситуацію на підприємстві, а й оцінювати його фінансовий потенціал та його фінансову стабільність до криз у майбутньому.

Проведене нами дослідження фінансового стану у ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» у другому розділі випускної кваліфікаційної роботи показало, що на практиці фінансова служба підприємства взагалі не проводить оцінку фінансового стану. Ми вважаємо, що аналіз фінансової стабільності скоріше носить допоміжний характер при діагностиці діяльності ТОВ «Аутомотів Електрик Україна». Це свідчить про те, що не всі внутрішні резерви підприємства використовуються керівництвом повністю.

Діагностика фінансово-економічного стану підприємства дозволяє визначити внутрішній потенціал підприємства, оцінити не тільки поточний фінансовий стан, але й залежно від стадії кризи на підприємстві розробити подальшу стратегію розвитку підприємства.

Саме аналіз фінансово-економічної стабільності діяльності підприємства містить у собі оцінку антикризового фінансового потенціалу, тобто здатність підприємства до подолання фінансової кризи, у випадку ж настання цього виявити резерви для його подолання, оцінити доцільність впровадження антикризових заходів та їх адекватність (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Основні цілі антикризової фінансової діагностики на підприємстві

На нашу думку, проведення квартальної діагностики фінансово-економічного стану ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» сприятиме досягненню фінансової стабільності, тобто здатності підприємства отримувати необхідний фінансовий результат, що дозволить без корінних змін виробничих потужностей забезпечити безперервність процесу реалізації продукції.

Для стабільного розвитку будь-якого підприємства необхідне дослідження параметрів зміни ресурсного потенціалу й прогнозування зовнішніх і внутрішніх джерел фінансування антикризової діяльності підприємства. Рекомендуємо ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» визначати такі цілі діагностики потенціалу фінансово-економічної стабільності підприємства: визначення та своєчасне коректування стратегічних орієнтирів стійкого розвитку підприємства; ідентифікація кризового стану та можливих шляхів виходу з нього; визначення обмежень потенціалу фінансово - економічної стабільності; вибір фінансових антикризових заходів.

Це дозволить вирішити ряд першочергових завдань і одержати багаторазовий ефект. Для діагностики реального фінансового стану та визначення потенціалу фінансово-економічної стабільності характерна наявність певних станів (рис. 3.3):

Об'єктами діагностики фінансово-економічної стабільності ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» повинні виступати: діагностика результатів діяльності та стану підприємства; діагностика управління підприємством.

При цьому фінансовий менеджер ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» повинен використовувати інструментарій фінансової діагностики (Рис. 3.4.) та дотримуватися регламенту фінансової діагностики 4 рази в рік в період підготовки квартальних звітів та річного звіту проводити фундаментальну діагностику фінансового стану, яка включає визначення показників операційної діяльності, показників ефективності використання активів, показники структури капіталу, показники прибутковості активів і власного капіталу; щомісячно

проводити оцінку обмеженого кола показників за результатами поточного місяця, тобто здійснювати моніторинг фінансової діяльності за показниками прибутковості активів, власного капіталу та валової прибутковості.

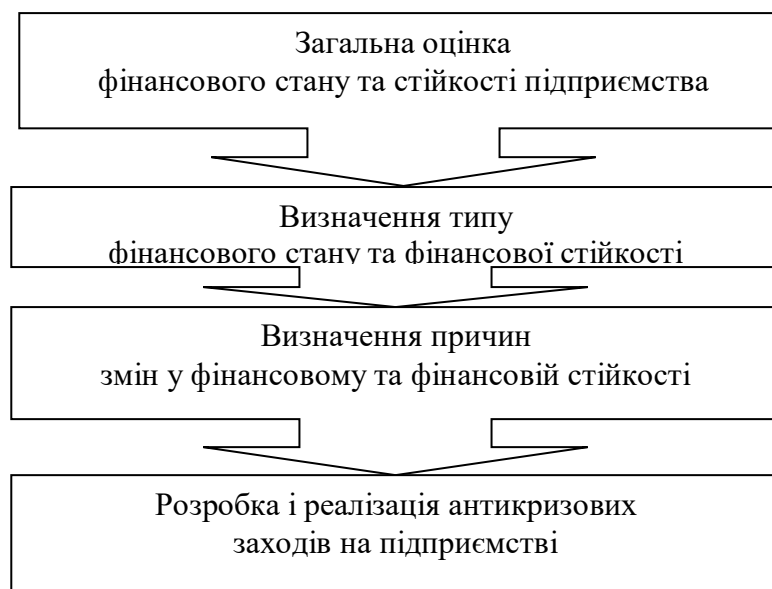

Рис. 3.3. Етапи проведення діагностики фінансово-економічної стабільності ТДВ «Чернівецький хімічний завод»

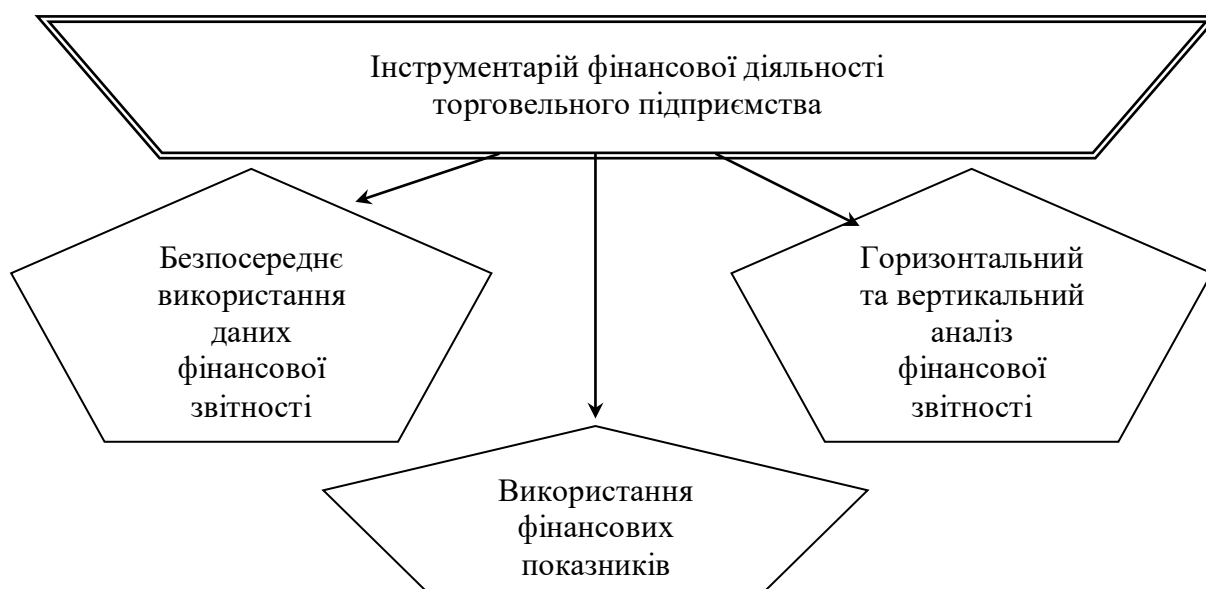

Рис. 3.4 Інструментарій проведення фінансової діагностики ТОВ «Аутомотів Електрик Україна»

Отже, фінансовий менеджер ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» повинен постійно відслідковувати зміни фінансового стану і здійснювати негайно в

залежності від глибини кризи відповідні фінансові антикризові заходи, використовуючи необхідний методичний інструментарій.

3.2. Визначення масштабу кризи при формуванні антикризової фінансової програми управління підприємством

Антикризове фінансове управління включає велику систему фінансових методів попередньої діагностики і можливого захисту підприємства від банкрутства. Суть системи антикризового фінансового управління полягає у тому, що загроза банкрутства діагностується ще на ранніх стадіях її виникнення, що дозволяє своєчасно пустити у хід спеціальні фінансові механізми або обґрунтувати необхідність певних реорганізаційних процедур. Якщо ці механізми і процедури в силу невчасного або недостатньо ефективного їхнього здійснення не призвели до фінансового оздоровлення підприємства, воно стоїть перед необхідністю у добровільному або примусовому порядку припинити свою господарську діяльність і почати ліквідаційні процедури.

Система антикризового фінансового управління повинна базуватися на таких принципах:

1. Постійна готовність до можливого порушення фінансової рівноваги підприємства. Теорія антикризового фінансового управління виходить з того, що фінансова рівновага, яка досягається у результаті ефективного фінансового менеджменту підприємства, дуже мінлива в динаміці. Можлива її зміна на будь-якому етапі економічного розвитку підприємства визначається природною реакцією на зміни зовнішніх і внутрішніх умов його господарської діяльності. Ряд цих умов посилюють конкурентну позицію і ринкову вартість підприємства. Інші - навпаки, викликають кризові явища в його фінансовому розвитку. Об'єктивність прояву цих умов у динаміці визначає необхідність постійної готовності фінансових менеджерів до можливого порушення фінансової рівноваги підприємства на будь-якому етапі його економічного розвитку.

2. Рання діагностика кризових явищ у фінансовій діяльності підприємства. З огляду на те, що загроза банкрутства підприємства реалізує найвищий рівень

катастрофічного ризику, властивого фінансовій діяльності підприємства, і пов'язаного з найбільш суттєвими втратами капіталу його власників, вона повинна діагностуватися на самих ранніх стадіях з метою своєчасного використання можливостей її нейтралізації.

3. Диференціація індикаторів кризових явищ за ступенем їхньої небезпеки для фінансового розвитку підприємства. Фінансовий менеджмент використовує у процесі діагностики банкрутства підприємства великий арсенал індикаторів його кризового розвитку. Ці індикатори фіксують різноманітні аспекти фінансової діяльності підприємства. У другому розділі дипломної роботи ми провели експрес - діагностику кризового стану і дослідили різні варіанти прогнозування банкрутства.

4. Терміновість реагування на окремі кризові явища у фінансовому розвитку підприємства. Відповідно до теорії антикризового фінансового управління кожне кризове явище, що з'явилося, не тільки має тенденцію до розширення з кожним новим господарським циклом підприємства, але і породжує нові супутні йому кризові фінансові явища. Тому, чим раніше будуть включені антикризові механізми по кожному кризовому явищу, що діагностується, тим більше можливостей до відновлення порушеної фінансової рівноваги буде мати підприємство.

5. Адекватність реагування підприємства на ступінь реальної загрози його фінансовій рівновазі. Система механізмів по нейтралізації загрози банкрутства у переважній своїй частині пов'язана з фінансовими витратами або втратами, викликаними скороченням обсягів операційної діяльності, призупиненням реалізації інвестиційних проектів і т.п. При цьому рівень цих витрат і втрат знаходиться у прямій залежності від цілеспрямовування механізмів такої нейтралізації і масштабу їх використання. Тому "включення" окремих механізмів нейтралізації загрози банкрутства повинно виходити з реального рівня цієї загрози і бути адекватним цьому рівню. У протилежному випадку або не буде досягнутий очікуваний ефект (якщо дія механізмів недостатня), або підприємство

буде нести невиправдано високі витрати (якщо дія механізму надлишкова для даного рівня загрози банкрутства).

6. Повна реалізація внутрішніх можливостей виходу підприємства з кризового фінансового стану.

У боротьбі із загрозою банкрутства, особливо на ранніх стадіях її діагностики, підприємство повинно розраховувати винятково на внутрішні фінансові можливості. Досвід показує, що при нормальних маркетингових позиціях підприємства загроза банкрутства цілком може бути нейтралізована внутрішніми механізмами антикризового фінансового управління й у межах фінансових можливостей підприємства. Тільки у цьому випадку підприємство може уникнути важких для нього реорганізаційних процедур.

7. Використання при необхідності відповідних форм санації підприємства для запобігання його банкрутства. Якщо загроза банкрутства діагностована лише на пізній стадії і носить катастрофічний характер, а механізми внутрішньої її нейтралізації не дозволяють досягти необхідного ефекту у відновленні фінансової рівноваги підприємства, воно повинне ініціювати свою санацію, обравши для цього найбільш ефективні її форми. Така міра приймається як крайня у системі заходів щодо антикризового фінансового управління підприємством з метою запобігання його реального банкрутства.

На нашу думку, при складанні статистичної і бухгалтерської звітності щомісячно головний бухгалтер ТОВ «Аутомобіль Електрик Україна» повинен вносити керівництву пропозиції щодо покращення платоспроможності і виходу з кризової ситуації.

Основною ціллю антикризового фінансового управління є розробка і реалізація заходів, спрямованих на швидке поновлення платоспроможності і відновлення достатнього рівня фінансової стабільності підприємства, які забезпечать його вихід з кризового фінансового стану.

З цією метою на підприємстві повинна розроблятися політика антикризового фінансового управління.

Політика антикризового фінансового управління - це частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у розробці системи методів попередньої діагностики загрози банкрутства і "включенні" механізмів фінансового оздоровлення підприємства, що забезпечать його вихід з кризового стану.

Реалізація політики антикризового фінансового управління ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» передбачає такі етапи (рис. 3.5):

Рис. 3.5. Основні етапи формування і реалізації політики антикризового фінансового управління ТОВ «Аутомотів Електрик Україна»

Розробка політики антикризового фінансового управління визначає необхідність попереднього групування таких факторів по основних визначальних ознаках; дослідження ступеня впливу окремих факторів на форми і масштаби кризового фінансового розвитку; прогнозування розвитку факторів, що здійснюють такий негативний вплив. Формування системи цілей виходу підприємства з кризового стану, адекватних його масштабам. Цілі антикризового фінансового управління конкретизуються відповідно до масштабів кризового стану підприємства. Вони повинні враховувати також прогноз розвитку основних факторів, що визначають загрозу банкрутства підприємства. З врахуванням цих умов фінансовий менеджер наданому етапі повинен спрямувати роботу на реалізацію трьох напрямків покращення фінансового стану підприємства: усунення неплатоспроможності підприємства; відновлення фінансової стабільності підприємства (забезпечення його фінансової рівноваги в короткостроковій перспективі); зміна фінансової стратегії з метою забезпечення стійкого економічного росту підприємства (досягнення його фінансової рівноваги в довгостроковій перспективі).

Отже, ми можемо рекомендувати на сьогоднішній день обов'язкову розробку заходів щодо підтримання фінансової рівноваги підприємства шляхом постійного проведення детальної фінансової діагностики кризового стану, яке дозволить ТДВ «Чернівецький хімічний завод» завчасно діагностувати фінансовий стан і масштаб фінансової кризи, і визначати фактори, що обумовлюють кризовий розвиток підприємства.

3.3. Резерви покращення фінансово-економічного стану підприємства

Фінансове прогнозування важливе з огляду на необхідність розроблення шляхів подальшого розвитку підприємства в сучасних умовах діяльності,

фінансової стратегії із забезпечення фінансовими ресурсами, напрямів їх ефективного використання. Мета фінансового прогнозування – передбачити очікувані негативні зміни основних показників фінансового стану підприємства: ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності. Більш надійним і точним є прогноз на період до одного року.

Основою прогнозу ключових показників фінансового стану підприємства є прогноз обсягу реалізації (виконання робіт, надання послуг), адже саме цей показник – основне джерело надходження грошових коштів підприємства.

Аналіз, здійснений у другому розділі показав, що ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» має високий рівень фінансової стійкості та ліквідності, спостерігається покращення показників ділової активності підприємства, зросли показники рентабельності. Незважаючи на такі позитивні зміни все одно виникає необхідність розрахунку прогнозних значень основних показників, що пов'язані з формуванням та використанням фінансового потенціалу підприємства. Особливу увагу слід звернути на показник на прогнозування обсягу грошових коштів, їх оборотність та ефективне управління їх вільним залишком.

Одним із найбільш поширених методів короткострокового прогнозування економічних явищ є екстраполяція.

Термін «екстраполяція» має кілька тлумачень. У широкому значенні екстраполяція – це метод наукового дослідження, що полягає в поширенні висновків, отриманих зі спостережень за однією частиною явища, на іншу його частину. У вузькому значенні - це визначення по ряду даних функції інших її значень поза цим рядом.

Екстраполяція полягає у вивченні сформованих у минулому і сьогодні стійких тенденцій економічного розвитку і перенесення їх на майбутнє.

Мета такого прогнозу – показати, до яких результатів можна дійти в майбутньому, якщо рухатися до нього з тією самою швидкістю або прискоренням, що й у минулому.

Прогноз визначає очікувані варіанти економічного розвитку виходячи з гіпотези, що основні фактори і тенденції минулого періоду зберуться на період

прогнозу або що можна обґрунтувати і врахувати напрямок їхніх змін у розглянутій перспективі. Подібна гіпотеза висувається виходячи з інертності економічних явищ і процесів.

У прогнозуванні екстраполяція застосовується при вивченні часових рядів. Прості методи екстраполяції ґрунтуються на припущенні відносної сталості в майбутньому абсолютних значень рівнів, середнього рівня ряду, середнього абсолютного приросту, середнього темпу зростання.

Скористаємося методом екстраполяції, щоб спрогнозувати значення доходу від реалізації продукції досліджуваного підприємства на 2020 рік. Для цього побудуємо динамічний ряд (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Вихідні дані для прогнозування виручки від реалізації продукції
ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» на 2020 р.**

Період	Обсяг виручки від реалізації товарів, тис. грн.	Темпи росту доходу від реалізації, %
2014	24679	-
2015	31761	128,7
2016	35263	111
2017	34335	97,4
2018	47513	138,4
2019	66273	139,5
Прогноз	91236	138

Як бачимо, тенденція є неоднаковою – спад у 2019 році та суттєве зростання продажів у 2020-2021рр. Досліджуване підприємство мало багато споживачів продукції у східних регіонах країни. Розрив даних зв'язків став у 2014 році основною причиною спаду обсягів продажу продукції хімічного заводу. Але заводу вдалося знайти нових споживачів та ринки збуту і суттєво збільшити обсяги реалізації у 2018-2019 рр.

Для побудови прогнозу не змінюємо рівень операційного доходу. Так само залишаємо незмінними рівні операційних та фінансових витрат. Обсяг чистого

прибутку при таких умовах зросте на 38,8% і становитиме 12008 тис. грн.

На підприємстві в останні роки активно сплачуються дивіденди його власникам та учасникам. Так частка дивідендів у 2019 році становила 157,4% (перевищила суму отриманого в періоді чистого прибутку і була виплачена за рахунок накопиченого раніше нерозподіленого прибутку), у 2020 році – 11%, у 2021 році – 22%. В сучасних умовах господарювання ми рекомендуємо підприємству зменшити обсяг даних виплат з чистого прибутку до 15%. Решту спрямувати на виробничий розвиток підприємства. Зокрема, пропонуємо збільшити фінансування інноваційної діяльності, а саме активізувати розробку та виробництво екологічно безпечної продукції, що відповідає міжнародним стандартам якості. Такий крок дасть змогу збільшити обсяги продажу і наростити базу клієнтів-покупців продукції, яка була втрачена у зв'язку з подіями на сході країни.

Зокрема, значення рентабельності реалізації зросте на 0,3%, рентабельність власного капіталу та сукупних активів залишиться незмінною. Обсяг виплачених дивідендів заплановано зменшити до 1801,1 тис. грн. Завдяки цьому знизиться середньозважена вартість власного капіталу. Традиційно на низькому рівні залишиться вартість позикового капіталу (у разі залучення позики для здійснення операційної діяльності у плановому періоді).

Найважливіший показник даної збалансованої системи показників – додана економічна вартість – зросте, що сприятиме подальшому нарощенню фінансового потенціалу досліджуваного підприємства.

При здійсненні прогнозування основних фінансових показників звертає увагу на себе динаміка і прогнозне значення грошових коштів підприємства (прогноз здійснений на основі їх тривалості обертання в попередніх періодах).

Особливістю завдань, які вирішує менеджер у процесі управління грошовими коштами підприємства, є їх оперативний характер і необхідність знаходити компромісні рішення (як, наприклад, щодо формування залишку грошових коштів, який би був, з одного боку, достатнім для забезпечення платоспроможності, а з другого – не потребував значних витрат на його

утримання). Ці завдання ускладнюються в умовах нестабільного ринку, коли підприємству важко спрогнозувати надходження коштів, оперативно вирішити питання щодо короткострокового кредитування або інвестування коштів у ліквідні цінні папери. У таких випадках особливого значення набуває складання бюджетів поточних надходжень та витрат, які на основі майбутніх чітко визначених у часі надходжень і витрат грошових коштів дають змогу визначити рівень забезпеченості підприємства грошовими коштами та своєчасно виявити потреби в додатковому фінансуванні. Такі бюджети виступають не тільки необхідним елементом у системі управління оборотним капіталом, а й відіграють важливу роль у процесі оперативного фінансового планування.

У цілому, якість управління грошовими коштами підприємства суттєво залежить не лише від кваліфікації фінансового менеджера, його уміння планувати потребу в грошових коштах та оперативно приймати фінансові рішення, а й від макроекономічної ситуації в державі та рівня розвитку ринків цінних паперів, кредитних ресурсів і банківських послуг. Оскільки у структурі майна ТОВ «Аутомобіль Електрик Україна» є значна частка грошових коштів, то ефективне управління ними є актуальним питанням.

Оборотність грошових коштів за прогнозом пришвидшиться в загальному на 0,28 обороти (2 дні). Частково оборотність зміниться за рахунок: зростання чистого доходу (на 24963 тис. грн.) на 2,59 грн. чистого доходу на одну грн. середньорічної вартості грошових коштів – зросте; збільшення вартості грошових коштів (на 3114 тис. грн.) також на 2,31 грн. чистого доходу на одну грн. оборотних коштів – зменшиться. Як наслідок, сповільнення тривалості обертання грошових коштів на 2 днів (тобто на 0,28 обороти) призведе до вивільнення коштів на суму 517,1 тис. грн. А за рахунок зменшення завантаження коштів в обороті економія складе 375,6 тис. грн. Рентабельність оборотних засобів зросте на 4,4% за рахунок збільшення чистого прибутку. Натомість зростання суми грошових коштів лише зменшить їх рентабельність. Даний аналіз показав важливість для підприємства контролювати обсяги нарощення грошових коштів та вплив факторів на показники їх рентабельності.

Висновки до розділу 3.

Діагностика фінансово-економічного стану підприємства дозволяє визначити внутрішній потенціал підприємства, оцінити не тільки поточний фінансовий стан, але й залежно від стадії кризи на підприємстві розробити подальшу стратегію розвитку (ліквідації) підприємства.

Застосування багатоваріантивності розрахунків можливості кризових явищ на підприємстві показало, що лише за двофакторною моделлю і за коефіцієнтом фінансування важколіквідних активів підтверджується висновок про дуже високу вірогідність банкрутства, підприємство коливається між важкою кризою і катастрофою. Наведені прогностні значення основних показників діяльності підприємства можуть слугувати орієнтиром для прийняття управлінських рішень щодо здійснення фінансової діяльності в плановому періоді. Проведений у даному розділі аналіз фінансового стану показав, що згідно вищевказаних розрахунків прогностний стан ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» на 2022 рік може бути ідентифікований як нормальний, а напрямком подальшого розвитку економічного потенціалу підприємства, має стати покращення і подальший розвиток.

У сучасній практиці управління фінансами підприємства важливе місце займає проблема якісного та кількісного обґрунтування управлінських фінансових рішень, ефективне прийняття яких неможливе без використання фінансового аналізу. Водночас значна частина управлінських фінансових рішень потребує комплексного підходу до дослідження об'єкта аналізу, що у свою чергу, визначає об'єктивну необхідність визначення принципів і формулювання ефективних методик організації та проведення комплексного фінансового аналізу.

Для підвищення ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства в роботі запропоновано здійснити розрахунок прогностних значень основних показників, що пов'язані з комплексною оцінкою фінансового стану підприємства. Зокрема було розраховано прогностні значення доходу від реалізації, чистого прибутку, основних статей балансу та значення збалансованої системи показників.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Теоретичне обґрунтування теоретичних засад діагностики кризового стану та циклічності розвитку підприємства проведено шляхом дослідження різних видів циклічного відтворення, видів економічних криз, стадій їх розгортання, розглянути параметри життєздатності господарської системи.

Проведене дослідження факторів, що впливають на фінансовий стан підприємства, свідчить про те, що: система кризових факторів змінюється в часі залежно від етапу життєвого циклу підприємства та стадії циклу конкурентної переваги; зовнішні кризові фактори (загального, регіонального або товарного характеру) створюють загальні передумови погіршення фінансової ситуації, однак при своєчасному прийнятті необхідних корпоративних рішень підприємство має усі можливості уникнути загрози банкрутства; розвиток фінансової кризи обумовлюється внутрішніми факторами, які є результатом неефективного менеджменту на підприємстві.

Аналіз фінансового стану свідчить про такі виявлені тенденції у діяльності ТОВ «Аутомобіль Електрик Україна»: вартість активів підприємства в аналізованих періодах зростала; зростання вартості майна підприємства відбулося переважно за рахунок збільшення оборотних активів; зростання частки оборотних активів підприємства свідчить про зростання рівня його ліквідності; аналіз структурних змін в оборотних активах; вартість капіталу підприємства зросла в 2018 р. на 3900 тис. грн. або на 13,2%, а в 2019 р. – на 7166 тис. грн. або на 21,4%; обсяг поточних зобов'язань підприємства у 2018 році зріс на 34,3%. найбільшим зростанням у 2019 році характеризувалися наступні статті: кредиторська заборгованість за товари (на 229 тис. грн.) та поточна заборгованість за розрахунками з оплати праці (на 91 тис. грн.) при зниженні обсягів поточних забезпечень підприємства та короткострокових кредитів банків; структурний аналіз джерел фінансування показав що у 2017 році частка власного капіталу становила 94,3%. У 2018 рр. відбулося незначне зниження даного показника на 1,1%, а у 2019 р. його значення

склало 93,3%; склала 93,3%, найбільшу частку в структурі власного капіталу займає нерозподілений прибуток – 88,5% на кінець 2019 р..

Показники ділової активності підприємства характеризуються позитивними змінами: загальна оборотність по підприємству зросла на 0,3 рази у 2021 році, тривалість обертання майна підприємства становила 201,3 днів, оборотність оборотних активів зросла на 12,9%, скоротилися періоди обертання виробничих запасів та товарів, при їх майже незмінних абсолютних значеннях, період обороту кредиторської заборгованості у 2021 році також зменшився в порівнянні з 2020 роком, що означає пришвидшення розрахунків з кредиторами, цій тенденції посприяло зменшення суми короткострокового кредиту банку в поточному році; досить суттєво зросла тривалість обороту грошей – майже у 1,5 рази, що пов'язано зі збільшенням частки найбільш ліквідної частини майна підприємства.

В 2021 році у порівнянні з попередніми періодами зменшився період з моменту вкладення грошей у виробничі запаси до отримання доходу від їх реалізації, тобто операційний цикл підприємства. Так, тривалість операційного циклу у поточному році становила 103,8 дні.

Показник тривалості фінансового циклу (тобто періоду повного обігу грошей, інвестованих в оборотні активи, в т. ч. і за рахунок кредиторської заборгованості за сировину, до інкасації дебіторської заборгованості за продану готову продукцію) у 2019-2021 рр. мав додатне значення (169,2 днів у 2019 році, 126,8 днів у 2020 році та 90,2 днів у 2021-му). Це означає, що необхідність розрахунків з кредиторами та постачальниками є швидшою, ніж розрахунки з дебіторами підприємства. А отже у підприємства в певний момент часу може виникнути нестача коштів на покриття термінових зобов'язань і здійснення поточної операційної діяльності.

У 2021 році у порівнянні з попередніми періодами зменшився операційний цикл підприємства, який склав у поточному році становила 103,8 дні; тривалість фінансового циклу у 2019-2021 рр. склала 169,2 днів у 2019 році, 126,8 днів у 2020 році та 90,2 днів у 2021 р. Це означає, що необхідність розрахунків з кредиторами та постачальниками є швидшою, ніж розрахунки з дебіторами підприємства, що

може призвести до виникнення нестачі коштів на покриття термінових зобов'язань і здійснення поточної операційної діяльності;

- ліквідність балансу ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» є абсолютною ;
- загальний коефіцієнт ліквідності на ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» у досліджуваному періоді відповідає нормативному значенню;
- аналіз коефіцієнта поточної ліквідності підприємства вказує, що підприємство можна вважати абсолютно платоспроможним, так як його значення значно перевищує норматив (від 1 до 2) і є свідченням того, що підприємство має можливість розрахуватися з усіма своїми зобов'язаннями;
- коефіцієнт швидкої ліквідності склав 4,3, а у 2019 році – 9,8, що свідчить про те, що наявні грошові кошти та очікувані надходження від дебіторів значно перевищують борги короткострокового характеру (в 4 і в 10 разів) у відповідному періоді.
- ліквідності підприємства і показує, що підприємство за аналізований період може негайно за рахунок наявних грошових коштів погасити усі найбільш термінові зобов'язання. Значення даного коефіцієнту також значно перевищує нормативне (0,20-0,35);
- аналіз ефективності діяльності показав, що підприємством у 2019 році отримано чистого прибутку обсягом 535 тис. грн. У 2020 році відбулося його суттєве зростання – на 3826 тис. грн. або аж у 7 разів, у 2 рази зріс чистий прибуток у 2021 році;
- рентабельність реалізації товарів за чистим прибутком у 2019 році становила 1,6%, у 2018 році – 8%, а у 2021-му – 13,1%, рентабельність активів також характеризувалася зростанням: у 2021 році склала 23,3%, що більше ніж у 2 разі від значення попереднього року. Такою ж тенденцією характеризувалося значення рентабельності власного капіталу та, рентабельності інвестованого капіталу.

З метою вдосконалення діагностики кризового стану для ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» нами запропоновано використовувати регламент здійснення антикризової фінансової діагностики:

- 4 рази в рік в період підготовки квартальних звітів та річного звіту проводити фундаментальну діагностику, яка включає визначення показників операційної діяльності, показників ефективності використання активів, показники структури капіталу, показники прибутковості активів і власного капіталу на основі алгоритму, використовуючи запропонований нами методичний інструментарій;

- щомісячно проводити оцінку обмеженого кола показників за результатами поточного місяця: за показниками прибутковості активів, власного капіталу та валової прибутковості;

- за результатами проведення фінансової діагностики ТОВ «Аутомотів Електрик Україна» розробляти рекомендації по SWOT-аналізу.

Для підвищення ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства в роботі запропоновано здійснити розрахунок прогностичних значень основних показників, що пов'язані з комплексною оцінкою фінансового стану підприємства. Зокрема було розраховано прогностичні значення доходу від реалізації, чистого прибутку, основних статей балансу та значення збалансованої системи показників, прогнозування показника доданої економічної вартості, що являється найбільш вагомим для комплексної оцінки фінансового стану підприємства, оскільки включає в себе значення чистого прибутку, середньозваженої вартості капіталу та обсягу інвестованого капіталу. Вважаємо, що саме показник доданої економічної вартості комплексно відображає ефективність формування фінансового потенціалу підприємства.

Нами запропоновано фінансовому менеджеру розробляти прогноз резервів покращення ділової активності підприємства, який базується на оцінці оборотності грошових коштів підприємства. Наведені прогностичні значення основних показників діяльності підприємства можуть слугувати орієнтиром для прийняття управлінських рішень щодо здійснення фінансової діяльності в плановому періоді. Отже запропоновані заходи дозволять підприємству підтримувати фінансову стабільність, дотримуватися нормативних значень з метою покращення платоспроможності підприємства.